

VADJA ASUSTUSNIMED

ENN ERNITS

Annotatsioon. Kirjutises vaadeldakse vadja asustusnimesid, keskendudes vadja-lastega asustatud, samuti neile tuntud teiste Vadjamaa külade nimedele. Külanimed on liigitatud semantiliste rühmade kaupa tähestikulises järjestuses. Iga le nimele on lisatud huvipakkuvad varasemad kirjapanekud alates 1500. aastast ja XX sajandil talletatud murdevariandid. Vadjamaa nimesid, mida on peale vadjalaste andnud ka teised Ingerimaa rahvad, on senisest ulatuslikumalt kõrvutatud eesti ja soome toponüümidega. Uuritud on ka vadja ja naaberkülade venekeelseid nimesid ning nende suhteid vadja nimedega. Samuti on uurimise all Ingerimaa ja Eestiga seotud linnanimed ning ajaloolised mõisanimed, lisaks antakse ülevaade nii talunimedest kui ka mitmesuguste rajatiste nimedest.

Võtmesõnad: asustusnimed, etümoloogia, vadja keel, isuri keel, vene keel, Vadjamaa, Ingerimaa, Eesti

1. Sissejuhatus

Kirjutises käsitletakse asustusnimesid avaramalt kui tavaliselt, mispuhul need hõlmavad mitte üksnes asulate (linnad, külad) ja nende alaosade (linna- ja külaosad) nimesid, vaid kõiki objekte, mis on seotud maa-ala rahvastiku ja asulastikuga taludest kuni riikideni, samuti on kaasatud väiksemaid tehisobjekte, nagu hooned, teed.

Vadja toponüümiat on 1960. aastatel uurinud fennougrist ja votoloog Paul Ariste (1905–1990). Tema „*Baabino* ehk *Jarvigoiščülä*“ (1964) ja „Vadja kohanimedest“ (1965a) on põhjalikud kirjutised, millest ühes käsitletakse külanime *Jarvigoiščülä*, teises aga vadja-täiendosa Eesti ja Ingerimaa kohanimes. Oma järgmistes kirjutistes on Ariste võtnud vaatluse alla igat tüüpi kohanimed (Ariste 1965b, 1967, 1968, kusjuures kaks viimast artiklit on sisult ja sõnastuselt identsed). Need annavad vadja toponüümiast sisuka ülevaate, kuid konkreetseid nimerühmi ja nimesid on käsitletud üpris põgusalt. Teistest põhjalikumalt on Ariste uurinud

piirkonna- ja asulanimesid. Külanimesid on ta vaadelnud objektirühmade kaupa, pöörates enim tähelepanu neis sisalduvatele liidetele.

Käesoleval sajandil on vadja toponüüme uurinud Leningradi oblasti Kingissepa rajooni asjaarmastajad, kelle tulemused on paraku enamasti meelevaldsed (TKR). Selle peamised põhjused on toponüümia uurimise meetodite ja teiste teadlaste tulemuste eiramine ning läänemeresoome keelte mittetundmine. Vadja alasid puudutavad Kattila kodu-uurija Tamara Barabaši ja Jõgõperä keskkooli õpilase A. K. Baranovi pealkirjata lühikirjutised. Asjalikud on asustusnimede ajalugu pikka aega uurinud Peterburi Polütehnilise Ülikooli dotsendi Aleksandr Dmitrijevi artiklid, mis toetuvad ürikuainesele (nt Dmitrijev 2007).

Esimesed vadja alade kohanimed on kirjasõnasse sattunud juba kolmveerand tuhande aasta eest. Esimene neist on ladinakeelne Vadja-maa nimetus omastavalisel kujul 1230 *Watlandie* ja 1240 *Watlande* (vt Dmitrijev 2018: 273 jj). Olulised toponüümide allikad on Moskva vürstiriigi XVI sajandi maksukatastrid (vn *писцовые книги*) ja järgnenud aastasaja maaraamatud (rts *Jordeböcker*), samuti igasugused maakaardid Rootsi ajast alates.

Süsteemiliselt hakati vadja toponüüme koguma alles XX sajandi teisel poolel. Sellest annab tunnistust kaks kogu, mida säilitatakse Tallinnas Eesti Keele Instituudi kohanimemkartoteegis. Esimene neist (639 nimesedelit) on Eesti Keele Instituudi anonüümne, tõenäoliselt 1960. aastatest pärinev kogu, mis sisaldab ainekõigilt murdealadelt, sh kirjanduses avaldatud vadja tekstidest nopitud toponüüme; nende ebatäpsust sedelitel on pärastpoole agaralt mitmeti korrigeeritud. Teine on sealsamas säilitatav Emakeele Seltsi kogu, mille 317 sedelit on talletanud A. Lõhmus 1972. aasta suvel Mati külalt ja kogu Vaipoolest.

Ühel või teisel määral sisaldavad toponüümiat ka Ilmar Talve 1981. aasta teos ja vadja sõnaraamatud (Posti 1980; Kettunen 1986; Tsvetkov 1995; VKS). Kõige rikkalikum on kohanimede poolest Lauri Posti koostatud Kukkuzi murde sõnaraamat (1980). Rohkesti toponüüme sisaldab Ariste 18 mapist koosnev käsikirjaline kogu „Vadja etnoloogiat“ (VE). Üksikuid kohanimedid võib leida publitseeritud vadja tekstidest ja ilmselt mujaltki.

Siinses kirjutises kasutatakse kõiki eespool mainitud allikaliike, v.a hilisemaid publitseeritud vadja tekste, kus leidub, tõsi küll, vaid üksikuid toponüüme. Vadja kohanimede uurimisel kasutatakse läbivalt VKSi

koondatud üldsõnavara, isurite näidete allikas on isuri keele sõnaraamat (Nirvi 1971). Vadjamaa kohanimede võrdlemisel läänemeresoomeliste naaberlade omadega on tuginetud põhiliselt EKNRile, KKle ja SPKle. Vadja asustusnimede lokaliseerimisel võiks lugeja huvi korral ette võtta vadja kohanimede kaardi (vt VKS: 94).

Enamik toponüüme on külanime lühendiga, millele on ruumi kokkuhoiu mõttes allikas lisatud indeksina (vt lühendid). Külanime lühend osutab keelejuhi elukohaks olevale külale (= murrakule). Sulgudes esitatud lühend näitab, et kohanimi pole algsel kujul talletatud nominatiivis, st põhikäändes kuju on kohanimisedeli koostaja tuletatud. Teadmata külanime märgib X. Tärn * tänapäeva vadja üldsõna ees viitab lekseemi puudumisele VKSis, mujal tähistab see rekonstrueeritud sõnakujusid. Kirjasõnast sedeldatud kohanimedel on Eesti Keele Instituudi kartoteegikaartidel lisatud viide algallikale (autor, ilmumisaasta, lehekülj); praegusel juhul piirduakse vaid autorinimega, mis järgneb külanimele sidekriipsu abil. Vajaduse korral võib huviline lähemaid andmeid leida kohanimetekartoteegist. Siinkirjutaja täiendused on paigutatud nurksulgudesse.

Vadja toponüümide kirjepilti on ühtlustatud ja lähendatud kirjakeelele, kusjuures on tehtud järgmised muudatused: $c \rightarrow ts$, $cc \rightarrow tts$, $tš \rightarrow č$, $ttš \rightarrow čč$. Kattila ja Kabrio murde nõrgas astmes geminaat jääb tähistamata.

Artiklis püütakse anda vadja asustusnimedest terviklik ülevaade.¹ Peatähelepanu on pööratud kohanimede päritolule. See võimaldab paigutada kohanimed atribuutide ehk täiendosade järgi tähendusrühmadesse. Seejuures on Vadjamaa mitmekeelses olustikus sageli võimatu määrata kohanimede keelelist kuuluvust. Öeldu kehtib võimalike isuri ja ingerisoomede nimede kohta, kuid ei puuduta vene laene. Põhjalikumalt on vaadeldud vadjalastele tuntud Ingerimaa linnade ja eriti vadjalastega asustatud külade nimesid. Tähelepanu on pälvinud vadjalastele teada olnud Eesti ala toponüümia, samuti Vadjamaa mõisate, talude, rajatiste jm nimed. Kõrvale on jäänud piiblist ja muust kirjasõnast loetud ning meremeestele tuntud lähedaste ja kaugete kohaobjektide nimed. Esimest korda on ulatuslikumalt arvesse võetud varasemaid kirjapanekuid, samuti võrreldakse omavahel vadja- ja venekeelseid nimesid. Käsitlust alustatakse maa- ja piirkonnanimedega ning see lõpetatakse üksikrajatiste omadega; ülejäänud asustusnimed jäävad nende vahele.

¹ Siinkirjutaja on väga tänulik mõlemale retsensendile rohkete kasulike paranduste ja täienduste eest.

2. Maa- ja piirkonnanimed

Alljärgnevad toponüümid, kui pole märgitud teisiti, pärinevad Eesti Keele Instituudi kohanimekogust. Maade nimedest mainitagu siinkohal huvipakkuvatena vaid Lu *Eestii maa* 'Eestimaa', J (Lu) *Soomi* 'Soome' (VKS), Lu (M) *Venamaa*, Ku^P *Vennäämaa*, J^{ts} *Venäi* ~ *Venäi-maa*, Ma^K *Venää maa* 'Venemaa' (VKS) ja J^{ts} Ku^P *Viro* 'Eesti'. *Ven*-tüve paralleelsed ees- ja tagavokaalsed toponüümi variandid ning üldsõnad esinevad samades murrakutes (M Lu *venaa* ~ *vennää* 'vene', Lu *vennai* ~ *vennäi* 'vene', K *venakko* 'venelanna', M *venalain* ~ *venäläin* 'venelane').

Vadjalased eristasid oma asualal ja naabruses mitut piirkonda, nagu *Maa* ~ *Maa-pooli* ~ *Maa-selčä* 'Maaselg', *Orko* 'Org', mille alla külade paigutamine on olnud mõneti varieeruv (vt lähemalt Ariste 1967: 77–78; Talve 1981: 1.1–1.6). Piirkonnanimede hulka kuuluvad Lu *Laukaapool* 'Lauga jõe äärne kant' < *Laugaz* : *Laukaa* + *pool* ~ *pooli* 'pool, kant' ja Lu *Perskunta* 'Ühismäe ehk Krasnogorka ümbrus Koporje lähedal' < *pers* ~ *perse* 'tagumik' + *kunta* '-kond, ala, piirkond'. Andmeid on vaid paari administratiivkuse nime kohta: M *Ičäpäivää valta*, M *Kat-tiloizvalta* (mõlemad VE II: 35) ja J *Jaamaa ujezd* 'Jamburgi maakond' (*ujezd* < vn).

3. Linnanimed

Linnade (vdj *lidna*) nimedest käsitletakse artiklis vadjalastega rohkem seotud Ingerimaa linnade nimesid, aga ka vadjalastele tuntud Eesti linnade omi. Erandiks on siinkohal vaid J Ku^P *Uuzlinna* ~ *Uuslinna* 'Novgorod' < *uusi* 'uus' + *linna* 'linn', seega otsetõlge vene keelest (vrd vn *новый* 'uus' + *город* 'linn'). Kõik linnanimed pärinevad Eesti Keele Instituudi murdekogust, seepärast jäävad nad tähiseta.

3.1. Ingerimaa linnade nimed

Vadjalastel olid kasutusel omakeelsed nimed Jaanlinna, Jamburgi-Kingissepa, Koporje, Kroonlinna, Oranienbaumi-Lomonossovi ja Peterburi kohta. Nende käsitlemisel esitatakse kõigepealt poolpaksus kirjas vadja toponüümi põhikuju, millele järgnevad ajaloolised ja praegused venekeelsed nimed.

Ivoolidna (vvn *Иванградъ*, vn *Ивангород*). Jaanilinna nimi on moodustatud mitut moodi, kuid ühisosaks on enamasti vene isikunimi *Ivan* ja selle vадja vaste *Ivo*. Kindlus sai nime selle asutaja Moskva suurvürsti Ivan III järgi. Vадja linnanime kujud on J *Iivõni-mäči*; Lu *Ivana-mäči* < *mäči* 'mägi'; (Ku)-Kettunen-Posti *Ivanosko*; J *Ivanovski*; Lu *Ivoolidna*, Lu *Ivoolidna* (VE XII: 17), *Ivoo lidna* (Ariste 1967: 79), vrd *lidna* 'linn'. Linnus rajati leetopissi järgi Neiumäele (vn *Девичья гора на слуде* '[Narva] kaldajärsakul'), millega seostub ehk nimeosis *mäči*, teisalt võis nime mõjustada ka sõnade *гора* 'mägi' ja *город* 'linn' mõnetine sarnasus. *Ivanovski* on kujunenud venekeelsest sõnaühendist *Ивановский фортмадм* 'Ivani eeslinn', sest kindluse ümber tekkinud asula oli 1945. aastani Narva eeslinnu (IEO; EKNR: Jaanilinn). *Ivanosko* tuleneb tõenäoliselt vormist *Ivanosko, kuid otsene vene eeskuju jäi leidmata.

Jaama (alates 1703 *Ямбург*, aastast 1922 *Кингисепп*). Jamburgi kindluse ja linna (1384 *Яма*; 1397 *Ямской городок*, hiljem *Ям*) vадja nimekujud on I Ja (Ku)^P (Kõ) Lu M P S (V) *Jaama*; M *Jaatalidna* ~ *Jaamaa lidna*; Lu *Jaama-lidna*; J J^{ts} Lu *Jaamõ*; vrd is^N *Jaama*. Põhisõna päritolu pole selge. Seda on ühendatud vene apellatiividega *яма* 'auk', *ям* 'postijaam' jt. Igatahes näib Vladimir Nikonovi (1966: 191) mainitud seos vanavene sõnaga *ямь* 'hämelane' olevat ebausutav. Vадjalased on kasutanud ka uuema aja linnanime *Kingiseppä*, mille omaksvõttu on toetanud selle läänemeresoome päritolu (Ariste 1967: 83).

Kabrio (vn *Копорье*). Koporje küla, kindluse ja linna vадjapärased nimekujud on J Ku Li Lu *Kabrio*, J Lu *Kabro*, vrd is^N *Kabrio*. Toponüüm tuleneb läänemeresoome päritolu sõnast *kabri 'metskits'; arvatavasti oli tegu kitserohke paigaga (Ariste 1967: 83). Soome keeleteadlane Lauri Kettunen on esitanud vадja toponüümi kõrvutuseks ee *Kaberla* ja sm *Kauriala* ning seostanud neid üldsõnadega sm *kauris* 'kaljukits', vps *kabroi* ja lv *kabriki* (EO: 72; vt ka EKNR: *Kaberla* ja *Kaberneeme*). Koduloolase Aleksandr Vorontsovi oletus linnanime seosest soome sõnaga *korpi* 'laas, põlismets' ja vene keeleteadlase Vladimir Neroznaki kõrvutus vanavene sõnaga *конату* 'kaevama' on aluseta (TKR: 54; Neroznak 1983: 92–93).

Vадja nimest on kujunenud vene nimi *Koporje* (*Копорье*), millel põhinevad sekundaarselt vадja ülejäänud rohked nimemoodustised, nagu P *Kaapoŕo*, M *Kaapoŕoo čülä*, Ja-Lensu *Kaporja*, Ja-Lensu *Kaporja lidna*, Kõ-Lensu *Kaporjo*, I *Kapoŕjo*, J M P *Kapoŕo* ja Lu *Koporje* 'Koporje küla ja linn'.

Petteri (vn *Санкт-Петербург*). Ingerimaa, pärastise Peterburi kubermangu ja Vene impeeriumi kunagise pealinna Sankt-Peterburgi, samuti hilisema Leningradi nimi oli vadjalastel ja ka isuritel I J K (Ku) (Kõ) Li Lu M Ma^K P (R) S (U) *Petteri*, ühel juhul Ja-Lensu *Petteri-lidna*, vrd ka is^N *Petteri*. Kohanime aluseks on ametlik saksapärase vene nimi. Vähem on kasutatud soome keelest laenatud nime K P (R) *Pietäri*, Lu *Pietärii*.

Rambov (vn *Ораниенбаум*, alates 1948 *Ломоносов*). Praeguse Lomonossovi varasem nimi *Oranienbaum* pärineb saksakeelsest sõnast tähendusega 'apelsinipuu'; selle lähteks on omakorda prantsuse *orange* 'apelsin'. Nimi seostub tööga, et XVIII sajandil kasvatati Peeter I aegse sõjaväelase ja riigimehe Aleksandr Menšikovi lossi kasvuhoonetes apelsine. Kohalik elanikkond lihtsustas toponüümi juba XVIII sajandil, mispuhul see omandas kuju *Rambov* (vn *Рамбов*), mida kasutatakse vene keeles tänini ajalehtedes, siltidel jm (OPP). Sama nimelühend tuli kasutusele ka vadja keeles, kuid see muudeti vokaallõpuliseks: M *Rambova*, M *Rambovaa lidna*, J Li Lu *Rambovi*. Vaipooles on sama linna kohta tarvitatud ka nime J Lu *Kaarosta*, mis tuleneb seda läbiva jõe nimest (vn *Капаста*). Viimase algupära pole siinkirjutajale teada. Sama nimekuju oli tuntud ka isuritele, nagu selgub rahvalauludest, nt *tiimmä linnan liivikolle*, / *Kaarassan kylän kaulle* 'teeme linna liivikule, Kaarasta küla tänavale(?)' (NPI: 118). Pole võimatu, et vadja nimi ongi laenatud isuritelt või isegi ingerisoomlastelt.

Saari (vn *Кронштадт*). Kroonlinn paikneb suhteliselt suurel Kotlini saarel, seepärast on linna nimekujudeks saanud X *Saari* (Ariste 1967: 79) ja Ma^K *Saarõ* (vrd is^N *Saari*; vdj, is *saari* 'saar'). Vadjalased on kasutanud ka saksapärasest vene nime (Lu) *Kronštatti* (VE XXII: 29).

3.2. Eesti linnade nimed

Vadjalased on paremini tundnud Põhja-Eestit, sh rohkem Vadjamaale lähemal asuvaid linnu. Lõuna-Eestist pärineb ainult Tartu ja Valga nimi.

Jõhvi. Vadjalased on kasutanud nimekuju J *Jevi-lidna*, mille eeskujuks on olnud üldsõna *jevi* 'jõhv'.

Narva. See oli vadjalaste jaoks lähim Eesti ala linn. Selle nimest on registreeritud järgmised teisendid: J V *Naarva*, J J^{ts} *Narv*, I J^{ts} K Ku (Ku)^P (Kõ) L Li Lu M Ra S (V) *Narva*, Ra *Narvaa linna*. Esisilbi vokaali

pikenemine on johtunud vene keele ehk rõhulise silbi mõjust. Narva linnaosadest on registreeritud J *Petrovski* 'Peetri eeslinn' < vn; *Pesälidna* < *pesälidna 'kesklinn' < *pesä* 'pesa' + *lidna* 'linn'.

Narva-Jõesuu. Selle kohta on vajjalased kasutanud nelja nime: Lu *Jõgõdsuu* < *jõki* : *jõgõdõ* 'jõgi : jõe'; Lu *Meresuu* (VE IX: 70); X *Meree suu* (Ariste 1967: 79) < *meri*; J J^{ts} (Ku)^p Lu (Ra) *Pakari* (ka Ra *Pakarii meri* 'Narva laht') ja (Lu) *Ust'-Naroova* (VE XII: 267). Viimane pärineb vene keelest. *Jõgõdsuu* ja *mere-suu* on ka üldsõnadena sünonüümid: Lu *meresuu on se, kuhõdõ jõki lopub, vai jõgõdõdsuu* 'meresuu või jõesuu on see, kuhu jõgi lõpeb' (VKS). Kuidas on tekkinud aga *Pakari*? Kas Narva-Jõesuu kant on muiste kandnud seda nime või on see mingil põhjusel Narva-Jõesuule siirdunud Jõhvi kihelkonna Pagari külalt (hiljem mõis)? Ee *Pagari* päritolu on jäänud hämaraks (vt EKNR). Üks võimalus on kõrvutada asjaomaseid kohanimesid soome perekonnanimedega *Pakarainen* ja *Pakarinen*.² Nime *Pakarinen* esinemise kohta on teateid alates XV sajandi algusest (nt 1413 *Laurens Pakarinpoika*); nime seostatakse rootsi laensõnaga *pakari* ~ *paakari* 'pagar'. Meie Pagarit on mainitud 1241. aastal kujul *Paccari*, 1550 *Pagger*. Uuritavaid kohanimesid saab ühendada pagarit tähistava apellatiiviga, kui arvestada seni oletatust varasemat laenamisaega ja senisest erinevat laenuallikat.³

Rakvere. Linnanimi esineb vadja keeles mitmel kujul: M *Rakaveeri*, X *Rakkaveeri* (Ariste 1967: 79), Ku^p *Rakkavoori*, (Li) *Rakkoveeri* (VE XV: 63), (J) Lu *Rakkveere*, Li Lu *Rakkveeri*, J^{ts} *Rakkvere*, J *Rakkvoori*, J^{ts} *Rakvere* 'Rakvere'. Seegi toponüüm on mitmeti huvitav, sest mõnda varianti iseloomustavad 1) sisekao puudumine, 2) vastavus ee *-vere* ~ *vdj -veeri* 'veer, äär; pool' ja 3) järeloosis *-voori* (< ?*voori). Nimekujud meenutavad XIII sajandi vanavene leetopissis kajastuvat nime *Раковоръ*

² *Pakarainen* võib ehk tuleneda üldsõnast *pakara* 'tuhar; tagumik'. Sama sõna eksisteerib ka vadja ja isuri keeles, kuid lõpuvokaali erinevuse tõttu ei sobi see kohanime kõrvutusaineks.

³ Kettunen ei seostanud kohanime *Pagari* apellatiiviga *pagar* sõnade erineva vanuse pärast (EO: 182). Ariste (1936: 196) pidas eesti sõna *pagar* Rootsi ajast, st XVI–XVIII sajandist pärinevaks laenuks. Soome perekonnanime esmamainingut (üldsõnana talletatud alles 1609) ja eesti toponüümi varaseimat kuju silmas pidades võiks arvata, et asjaomane Põhja-Eesti sõna oli tuntud siiski juba oluliselt varem. Sel juhul sobiks laenuallikaks vanataani (1100–1500) *bakær*, vrd taani *bager* (DEO: 16; SSA II: 278).

ja XVIII sajandi soome sõnaraamatus leiduvat *Rahcavuori* ning võivad ehk kaasa aidata eesti nime päritolu täpsemale selgitamisele (vt EKNR: Rakvere; Ernits 2017: 195–196).

Tallinn ja Tartu. Eesti pealinna nimi on pandud kirja kahel kujul: J J^{ts} Ku^p Kõ Lu *Reeveli*, J *Rieveli*, Lu *Reveli* ja Lu *Talina* ~ *Tallina*. Esimene neist pärineb tsaariaegsest venekeelsest Tallinna nimest *Ревель*. Tartu nimest on kasutatud nii *o*- kui ka *u*-lõpulist kuju: J J^{ts} Ku (V) *Tarttu*, Lu *Tartto*.

Valga ja Viljandi. Vadja nimekujud J^{ts} X *Valkk* 'Valga' ja J^{ts} *Fellin* lähtuvad venekeelsetest nimekujudest (vastavalt *Валк* ja *Феллин*), mis on omakorda võetud üle saksa keelest (vrd *Walk*, *Fellin*). Lõppkokkuvõttes lähtuvad mõlemad linnanimed eesti keelest (lähemalt vt EKNR: Valga ja Viljandi).

4. Mõisad

Vadjamaal ja selle naaberaladel asus rohkesti mõisaid (vdj *mõiza*). Kõiki mõisanimesid pole paraku kirja pandud. Näiteks pole nimetatud Aleksandrovka ehk Kopanetsi mõisat Kopanitsõ külas, Bereznjaki mõisat Kazikko külas, Valgovitsõ mõisat samanimelises külas, Georgijevskaja ehk Petrovskaja mõisat Pihlaala (vn *Пиллово*) lähedal (DUS: 234–236). Mõnd mõisanime on praegustel andmetel võimatu lokaliseerida. Mõisate nimed tulenevad enamasti külade nimedest, harvem omaniku nimest.

Küla järgi on nimetatud M^{ES} *Ičäpäivää mõiza*, I^{EK} J^{EK} K^{EK} M^{EK} *Ičäpäivä*, (I) *Ičäpäivää moišo* (VE I: 237), (M) *Ičäpäivää mõiza* (VE XII: 211); M *Kattilaa mõiza* (VE IX: 147), Lu^{ES} *Kattilaa mõiza*, (M) *Kattiloizmõiza* (VE XV: 129); Lu^{ES} *Kõhčizõõ mõiza* 'mõis Kõhtsõ külas' (vn *Косколова*; DUS: 235); Li^{ES} *Narvuzii mõiza* 'mõis Narvuzi lähedal' (vn *Галики* ~ *Куземкино*; DUS: 199 jj); Ku^p *Neežnova* (vn *Нежинская*, DUS: 235; vrd I (M) *Neežnova* ~ *Neežnovaa čülä* ~ (V) *Niežnõva* ~ M *Nežnovo* ~ M *Nežnovois-čülä*); Lu *Rüsümäe mõiza* (VE X: 116); Lu^{ES} *Salazuu mõiza* 'mõis Narva ja Kingissepa vahel'; Lu^{EK} Ra^{EK} *Savija* ~ *Savi õja*, Lu *Savijaa mõiza* (VE III: 104), Lu^{EK} *Savi-õja* 'jõgi, küla, mõis ja veski', J *Savi-õja mõiza* (VE III: 104), Lu^{ES} *Savõjaa mõiza* 'mõis Luuditsa ja Rüsümäe vahel' < *savi* + *õja* 'oja'; vn *Лужица* ~ *Лужицы* (DUS: 189 jj, 235); Lu^{ES} *Vilikkaizii mõiza* 'mõis Villikkala küla lähedal', (M) *Vilikää mõiza* (VE X: 71); vrd vn *Великина* (DUS: 234).

Ičapäivä mõis oli tegelikult Luizina mõisa karjamõis (DUS: 161). Saviõja mõis paikneb Lužitsa jõe vasakul kaldal, üle jõe vastaskaldal asus Saviõja küla (DUS: 191), mille järgi saigi mõis oma vадja nime, seevastu vene nimi pärineb jõelt. *Salazuu*, õigemini *Salasuu* nime kandnud mõis asus Lauga vasakul kaldal, jäädes Kingissepast loodesse. Mõis paiknes tänapäeva Sala küla territooriumil ja kandis Peter Köppeni järgi nime *Salansuu*, kus peale venelaste elas alla poolesaja ingerisoomlase (sava-kod) (ETK: 86; vt ka Dmitrijev 2016: 253). Nimi seostub samanimelise Lauga lisajõega (vn *Солка*), sisaldades osiseid *Sala* ja *suu* 'ka: jõesuu'. Solka voolab alamjooksul mitu kilomeetrit Luuga jõega rööpselt, mistõttu Sala küla asub nagu poolsaarel peajõe ja suhteliselt väikese lisajõe vahel. XVI sajandi kirjanek *Salussus* võimaldab oletada jөнimeks *Salo*, vrd ee *sahu*, sm *saló* jt (vt EES: 458).

Ka XX sajandil oli Vaipoolle vadjalastele tuntud külanimi J Lu *Salasuu* 'küla Narva ja Kingissepa kandis'. A-lõpuline nimekuju on tekkinud vene keele mõjul. Soikkola poolsaarel asuva kirikumäe (vrd vdj *čerikoomäci) järgi sai nime Lu^{ES} *Čerikoomäe mõiza* 'mõis Soikkolas'; vn *Анненгоф* (DUS: 185 jj). Nikolai Imetegija õigeuskiriku asukoht on andnud isuri nime ka endisele külale (is^N *Kirgomküla*; vn *Сойкуно*), vrd *kirkko* 'kirik'.

Mõisaomaniku nimega seostuvad järgmised toponüümid: Lu^{ES} *Ivan Kost'aa mõiza* 'väike mõis Liivčülä metsa ääres'; Lu^{EK} *Korfi* 'mõis Narva lähedal' < *Korff*; Kδ^{EK} *Luizina*, (I)^{EK} *Luiizina* 'Luizina mõis'; Li *Piippinaa mõiza* (VE XV: 54), Lu^{ES} *Pippinäa mõiza* 'mõis Lauga ääres' < *Bippen*; Lu^{ES} *Šleiterii mõiza* 'mõis Soikkola poolsaarel'; Li^{ES} *Teksterii mõiza*. Ku^P *Reezovaa moisio* võib olla seotud Rezvõide suguvõsaga, kellele kuulus Marienhofi ehk Uue Sala mõis Lauga ääres (vt DUS: 9 jj, 266). Paraku jääb osal selle rühma kohanimedest mõisa asukoht ja omaniku nimekuju selgitamata. Teadaolevalt on Luizina nimi pandud selle omaniku Karl Pritwitzi naise Louisa järgi (vn *Луизино*, varem *Родники*, sealsete lätete järgi; DUS: 161; vrd *родник* 'allikas'). Nime *Pippinäa mõisa* puhul pole selge, kas see tähistas Korovina või Preobraženskaja mõisat, kuid toponüüm lähtub vendade Bippenite nimest (vt allpool).

Ülejäänud mõisanimed on kas muud või ebaselget algupära. Tänapäeva Rajo küla piiridesse jääb Lauga paremal kaldal asuv Korovina mõis (algul karjamõis) ja üle jõe vasakul kaldal Preobraženskaja, mis kuulusid vendadele Bippenitele (vt eespool). Vadjalased kasutasid nendest rääkides vene keelest laenatud nimesid: vastavalt Li *Korovinaa mõiza*

(VE XV: 54), Lu^{ES} *Korovinaa mõiza*, vn *Коровина ~ Коровино* (DUS: 195) < *корова* 'lehm' ja Lu^{ES} *Preoraženkaa mõiza* 'mõis Lauga jõe ääres'; J^{EK} L; E^K Lu^{EK} *Preobraženkka*, vn *Преображенская ~ Преображенский* (DUS: 195) < *преображение* 'ümberkujundamine; Issanda muutmine'. Ku^P *Priilitšaa moisio* tuleneb venekeelsest mõisa- ja külanimest *Приречье* 'Jõeäärse' (vt TKR: 26). Lu^{ES} *Jaа mõiza* 'mõis Narvuzi lähedal' päritolu jääb selgitusetu.

5. Külanimed

Vadja külade (vdj *čülä*) nimed on mitmesugust päritolu. Kuna seal kandis räägitavad läänemeresoome keeled on omavahel väga sarnased, siis on täpsema päritolu kindlakstegemine sageli raskendatud. Enamikul küladel, kus on elanud vadjalasi, on nimi tulnud kas vadja või muust läänemeresoome keelest (isuri, soome), nagu *Kõrvõttula*, *Kazikko*. Ent osa külanimesid oli vadjalaste suus tuntud ainult vene keele vahendusel, nt *Koslova* (vrd vn *Гостилово*) ja *Luuditsa ~ Luuttsa* (vn *Лужуцы*). See võib olla tingitud tõigast, et omanimi on ajapikku ununenud. On teada kohanimed, millest on säilinud nii varasem läänemeresoome variant kui ka hilisem venepärane nimi, mis alati ei ühti tänapäevase puhtvadjakeelse nimega, kuid nad on siiski usutavasti läänemeresoome päritolu, nt *Kikeritsa*, *Undova*.

Allpool tuleb juttu külanimedest tähendusrühmade kaupa. Siinpuhul eristatakse ühelt poolt külasid, mis XVII–XX sajandi andmeil olid asustatud vadjalastega, teisalt aga valikuliselt huvipakkumaid külasid XX sajandi Vadjamaa naabrusest. Peaaegu kõik külanimed pärinevad Eesti Keele Instituudi kohanimeteaduse kogust, mistõttu kollektiivne jääb märkimata. Iga poolpaksus kirjas märksõna algab enamasti laiemalt kasutatava või mõnel juhul oletatava külanime variandiga. Üksikjuhtudel on võrdusmärgi järele lisatud käsitletava külanime tuntum kuju. Sulgudes on toodud venekeelne ametlik nimi. Edasi järgnevad ajaloolised ja murdelised nimekujud.

5.1. Vadjalastega asustatud külade nimed

Vadja külad on saanud nime 1) muistsete isikunimede ja rahvanimetuste, 2) kristlike isikunimede, 3) ümbruskonna omaduste, 4) küla asendi ning 5) muude iseärasuste põhjal. Mitme külanime päritolu pole seni õnnestunud välja selgitada.

5.1.1. Muistsetest isikunimedest ja rahvanimetustest tuletatud külanimed

Ühe tähendusrühma moodustab inimene või inimkooslus (pere- või sugukond), mispuhul külade nimed tulenevad isikunimedest. Nendega võivad liituda *-la ~ -lä, -loiz* (< *-loinõ* < *-la + -ne ~ nõ*), *-ne* : *-zee ~ -nõ* : *-zõõ, -si ~ -zi* (enamasti *ne- ~ nõ-*sõnade mitmusetüvi) ja *-ve ~ -võ*, nagu toponüümides *Ivanaisi, Kattiloiščülä, Kukkuzi, Kõntuvõ* ja *Pontizõõ* (vt Ariste 1967: 80, 83). Seega on osa kohanimedest sekundaarsed nimed, st põhikohanime tuletised. Külanimede alussõnadena saab eristada muistseid isikunimesid ja kristlikke eesnimed. Muistsete isikunimedega seostuvad oletatavasti **Assila, Ičäpäivä, Iltovõõ, Kukkuzi, Lempola, Pontizõõ, Valgovitsa* ja *Villikkala*.

*As(s)ila ~ *As(s)izi = Luuditsa. Ajalooline nimekuju: 1676 *Asinits* (OBG). Rootsiaegse kaardi toponüüm kujutab endast tõenäoliselt venekeelset nimekuju, mis koosneb läänemeresoome sõna sisaldavast põhiosast ja vene liite *-ицы н-*lisest teisendist. Näiteks tuleneb vps *Мустиничи* isikunimest **Must ~ *Mustoi*; liidet *-ицы* peetakse *-ичи* variandiks, mis on tekkinud vene murrakutele omase häälikumuutuse *č > c* (vn *цоканье*) tagajärjel (Mullonen 2002: 85, 88). See sufiks esineb sageli asulanimes, tähistades selle isiku järeltulijaid, kelle nimi on toponüümi põhiosas, olgu see siis isa, vanaisa või mingi muu eellane (Kartavenko 2011: 317; Vagner 2014: 339). Vadja külanime põhiosa võib lähtuda läänemeresoome antroponüümist, vrd lv *As(e) ~ ee, lv Asse ~ ee Assi ~ ee, lv Asso* (Stoebke 1964: 16–17). See esineb ka eesti külanimes *Assaku* ja *Assikvere* (vt EKNR). Vene sufiksile võib vastata vdj *-la* või *-zi*. Soomes esineb külanimi *Asila* (1664 *Asilaby*), mida peetakse **Asikkala* või **Asiala* (> *Asiala ~ Asialankylä*) lühenduseks (SPK; AH). Ilmselt kuulub seegi kokku uuritava vadja külanimega.

Ičäpäivä (vn *Ицупино*). Varasemad kirjapanekud: 1500 d. *Ичяпово Пиккуевы Горы* (NPK: 509), 1618–1623 *Itzepina By* (JI: 31), 1676 *Itsepinyaby* (OBG), 1684 *Muskina Izepina* (Mikkola 1932: 36), 1867 *Dorf Jzypino* (ETK: 20). Murrakuvariandid: J I K M *Ičäpäivä, J Ičäpäivää čülä* < *ičä* 'iga' + *päivä* 'päev'. Külanimi tuleneb eelkristlikust *päivä*-osisega isikunimest (EO: 5–6; Ariste 1967: 83). Asjaomane muistne isikunimi on registreeritud mitmelt läänemeresoome rahvalt ja saamidelt (vt Stoebke 1964: 85–86). Sellega on kõige sarnasem vanim, 1500. aasta nimekuju. Isikunimega on liitunud küla asendit näitava mäe nimi (vrd *pikku* 'väike'),

mis on ühes hilisemas revisjonikirjas esitatud ainukese külanimena. Hiljem on tõenäoliselt venelaste suus lühenenud isikunimekujule **Itsepa* liitunud vene sufiks *-in-*, mis näitab kuuluvust, vrd nt *nan-ин-а шьяна* 'isa kaabu'.

Iltovõõ (vn *Индово*). Varasemad kirjapanekud, vt *Undova*. Murrakuvariandid: (K-Alava) *Illo*, K-Kettunen *Illoo čülä*, P *Iltovõ*, K-Kettunen *Iltovõi*, (M) *Iltõvõõ čülä* (VE XIV: 144). Ariste (1967: 80, 83) järgi lähtub külanimi tõenäoliselt eelkristlikust nimest, millele on liitunud külakogukonda tähistav genuinne kollektiivsufiks *-ve ~ -võ*. Võib oletada, et *Illo* (< **Illoi*) on skandinaaviapärase isikunimi (vrd *Illa*, *Ille*), mis on andnud nime näiteks Soomes asuvatele *Illo*-nimelistele küladele (vt SPK: Illoinen). Teisalt pole vadja toponüümi puhul välistatud õigeusu isikunimest *Ilja* tekkinud läänemeresoome variant (vt KK: 148: Illonsaari). Ehk tuleks vadja ja soome nimede valguses veel kord üle vaadata ka Eesti *Ill*-tüveliste toponüümide, eriti *Illuka* ja *Illuste* etümoloogia (vt EKNR).

Kukkuzi (vn *Куровицы*). Varasemad kirjapanekud: 1571 *Куровичи на Луге*, 1585, 1586 *Kukulla*, 1589 *Kuckukülle* (Dmitrijev 2016: 254, 262), 1618–1623 *Kurouitza By* (JI: 195), 1676, 1678, 1684 *Kuckus* (GCI; OBG; Mikkola 1932: 35), 1705 *Кукусь* (GTI), 1867 *Kurowitz (Куровицы)* (ETK: 40). Murrakuvariandid: P Ra *Kukkozi*, Ku Lu *Kukkuzi*, Lu *Kukkuzi čülä*, (J) Li Lu *Kukkõzi*. Külanimi seostub üldsõnaga *kukko ~ kukkõ* 'kukk' (Ariste 1967: 83). Seega on tegu isikunimega (täpsemalt lisanimi) või on külaasukaid iseloomustanud kukkede rohkus, vrd sm *Kukola*, *Kukonkylä*, Karjala kannase *Kukkola* (vt KK: 226; SPK). Nii vdj *-zi* kui ka vn *-(в)ицы* osutavad pigem esimesele võimalusele. Seega lähtub *Kukkuzi* nominatiivsest suguvõsanimest < **Kukkozõd* < *kukko ~ kukkõ* 'kukk', vrd ka sm *Kukkosaari* (AH). XVIII sajandi alguse nimekujud kajastavad kohalikke keeli. XVI sajandi üleskirjutus taandub umbkaudsele nimekujule **Kukookülä* 'Kukeküla'. Eestiski on mitu *Kuke*-nimelist küla (vt EKNR). Vene külanimi on otsetõlge vadja nimest, tulenedes üldsõnast *куп*, mille üks tähendusi on 'kukk' (SRN XVI: 106).

Lempola (vn *Раннолово*). Varasemad kirjapanekud, vt *Raanala*. Murrakuvariandid: K L (Lu) P *Lempola čüla*, M *Lempoloiščülä* (VE II: 39). Külanimi on tuletatud kohta näitava sufiksi *-la* vahendusel **lempi*-tüve sisaldavast isikunimest, vrd sm 1571 *Lempoi*, lv 1564 *Lempe* jt (Stoebke 1964: 46, 95 jj). **Lemp*-tüvelised kohanimed on levinud nii Eestis kui ka Soomes ja muudelt läänemeresoome aladel, nt ee *Lembevere*, sm *Lempoisten kylä* (vt EKNR, KK, SPK).

Pontizõõ (vn *Понделево*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Pondino By* (JI: 54), 1676, 1678 *Pondilla* (OBG; GCI), 1867 *Dorf Pontila* (*Пондилово*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: K X-Kettunen *Pondilova*, (Po) *Ponti*, Po *Pontii*, (M) Po *Pontiloisčülä*, (Kõ)-Kettunen *Pontisi*, K *Pontisii*, Kõ Po V *Pontizõõ*, Po *Pontizõõ čülä*, P *Pontovõõ*, Po *Pontovõõ čülä*. Kohanimesufiks *-la* on säilinud tänaseni venekeelses toponüümis. Seega oli muiste kasutusel kaks nimeteisendit. Ariste (1967: 83) järgi pärineb külanimi tõenäoliselt eelkristlikust isikunimest. Ehk on siis tegu sama tüvega mis eesti isikunimes 1539 *Ponnekenn* (Stoebke 1964: 64).

Suur-Narvuzi (vn *Большое Кузёмкино*).⁴ Varasemad kirjanekud: 1582 *Kusomkyler by*, 1584 *Narues*, 1585, 1586 *Narffwes*, 1589 *Naruitz* (kõik viis nimekuju Dmitrijev 2016: 251 järgi), 1618–1623 *Kusemkinoby* (JI: 196), 1676 *Kosemkyna* (OBG), 1684 *Cosemkina* (Mikkola 1932: 35, 36), 1867 *Kosemkinä* (*Кузёмкина*, *Narwoisi*) (ETK: 40, 134). Murrakuvariandid: (J^{Ts}) *Narizi*, (J)^{Ts} (Ku)^P Li *Naruzi*, J-Mägiste *Narvusi*, J Lu *Narvuzi*, Li^{ES} *Narvuzi* (ka: VE X 125), Lu *Narvuzi*. Valentina Pilli on edastanud nime seletuseks muistendi, mille kohaselt soomlased sõitnud Laugat pidi ülesvoolu ja kohalike inimeste küsimusele sõidusihi kohta saanud vastuseks: *Ha Русь*, s.o 'Venemaale'. Küla venekeelse nime seostas Pilli Novgorodi vürstiriigi aegse antroponüümiga *Kuzemka ~ Kozemka* (TKR: 22; vrd Bæklund 1959: 177, 178 *Козма*, *Кузма*, *Кузимка*). Narva nimi oletatakse pärinevat enamasti koske tähistavast sõnast (vt EKNR: Narva). Narvuzi lähedal mingit juga ei ole, mistõttu võib oletada, et küla asutasid Narva jõe äärsed elanikud *narvoizõd. Teisalt pole välistatud, et vadja toponüümi lähteks on muu apellatiiv või Skandinaavia isikunimi *Narve*, vt sm *Naarva* ja *Narva* (SPK).

Suur- ja Väike-Valgovitsa (vn *Большие и Малые Валговицы*) = Kõntu. Varasemad kirjanekud: 1500 *село Валговичи* (NPK: 911), 1618–1623 *Valgoutza By* (JI: 54), 1676 *Walgowits* (OBG), 1678 *Wolgowitzaby* (GCI), 1705 *Волговицы* (GTI), 1867 *Dorf Pien Walgowitz* (*Мал. Вáлговицы*), *Dorf Suur Walgowitz* (*Большие Вáлговицы*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: Ku^P *Suur Valgavittsa*, Ku^P *Peen Valgavittsa*, P *Valgovittsa*, Kõ *Valkõvittsa*. Teggu on läänemeresoomelise nimega, kuid vadjalased on selle venelastelt teiseselt omandanud. Barabaš on tõlkinud

⁴ Väike-Narvuzi (vn *Малое Кузёмкино*) rajati Suure-Narvuzi suure tulekahju järel XIX sajandi viimasel veerandil (TKR: 22).

nime 'valge vits' (TKR: 32), vrd *valkõa* 'valge' + *vittsa* 'vits'. Tegelikult on *-(e)уца ~ -(e)уцы* vene kuuluvust märkiv kohanimeliide, vt eespool *Assila*. Esiosa puhul vrd soome isikunimesid *Valkea ja *Valkeapää* ('valgete juustega inimene') ja *Valko* (Stoebke 1964: 173), soome toponüüme *Valkeala* ja *Valkola* (vt AH, SPK), samuti 1676 *Walkoviby* (< ?*Valkovõ) Rattšina pogostis. Nagu Kattilagi puhul, on vadjalased pidanud Valgovitsa ametlikult eraldi külasid ühe küla otteks: M *Suur õttsa* ja M *Peen õttsa* (VE X: 71), vastavalt siis Suur- ja Väikeots. Väike-Valgovitsa hävis Teise maailmasõja päevil.

Tiutitsõ (vn *Тютицы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *Тютицу* (NPK: 568), 1618–1623 *Tytitza By* (JI: 70), 1676 *Tutitsaby* (OBG), 1678 *Töitsaby* (GCI), 1684 *Tyttiza* (Mikkola 1932: 42), 1867 *Dorf Tjutizy* (*Тютицы*) (ETK: 20). Selles külas on vadjalasi ainukesena maininud Köppen. Küla vadjakeelne nimi pole teada. Venepärast toponüümi saab ehk ühendada rahvanimetusega *чудь* 'siin: vadjalane'. Rahvanimetusest tuletatud asulanimi võib osutada asjaomase rahvaga küla piiriasendile. Teisalt on võimalik võtta aluseks germaanipärane isikunimi *Thiuda* ~ *Tiude* ~ *Tiuto*, mis seostub omakorda gooti sõnaga *thiuda* ~ *tiuda* 'rahvas', vrd sm *Tiutinen*, *Tjuda* (SPK). Lõpuks, sama lähet, kuid mitte eriti usutavalt on oletatud ka tšuudi tähistava vene sõna tekkel (Grünthal 1997: 164–165).⁵

Undova (vn *Ундово*) = Iltovõõ. Varasemad kirjanekud: 1504–1505 *дер. Ундыево* (OPK: 22), 1618–1623 *Vndoieua By* (JI: 51), 1676 *Ondowa* (OBG), 1678 *Ondofvaby* (GCI), 1849 *Undowo*, 1867 *DorfUndowa* (ETK: 20). Murrakuvariandid: Ku^P P *Undova*, (I) *Undova* (VE I: 241), J *Undovaa čülä* (VE VIII: 133), vrd ka is^N *Untova*. Kettunen sidus uuritava vadja kohanime ning eesti toponüümid *Undama*, *Undla* ja *Undva* muistse isikunimega **Unto(i)* ~ **Unte(i)* (EO: 83, 122–123, 258; vt ka Stoebke 1964: 102), vrd ka sm *Untamala* ja *Unto* (vt AH, SPK). Ariste (1964: 171) on viidanud eesti kohanimele *Undla*. Vadja küla varasem nimekuju võiks olla *Untoivõ, st *ve-* ~ *võ*-liiteline. Vadjalased on sekundaarselt külanime üle võtnud venelastelt.

⁵ Samal ajal kirjutas tšuudi-sõnast Jorma Koivulehto (1997: 160), kes esitas ka põhjenduse muutusele alggermaani *peudō > muinasskandinaavia *þjuða 'rahvas' (mitte ainult gooti). Koivulehto täpsustused muudavad ülimalt tõenäoliseks võimaluse, et see ligikaudu aastasse 600 rekonstrueeritav sõna on laenatud viikingite keelest muinasvene keelde. On loomulik, et 'rahva' all mõeldi esialgu põlisrahvast veetee ääres, kes ei kõnelnud ei muinaspõhja ega muinasvene keelt (retsensendi täiendus).

Villikkala (vn *Великино*). Varasemad kirjapanekud: 1500 *селцо Виликино* (NPK: 907), 1618–1623 *Villikina By* (JI: 53), 1676 *Willika* (OBG), 1678 *Willikinabÿ* (GCI), 1867 *Dorf Welikinä* (*Вѳликино ~ Вѳеликино*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: (Ja) (M) *Po S Velikka*, (M) *Velikkaa čülä* (VE XV: 122), Lu *Velikkä*, (Kõ) *Velikää čülä* (VE IX: 40), M *Vilikkaa čülä*, Ku^p *Villikkaisii (külä)*, P *Villikkõvõõ čülä*. Tamara Barabaš on edastanud muistendi, mis seostas küla nime Peeter Suurega Põhjasõja päevil (vrd vn *великий* 'suur'). Ta väitis vastu Tatjana Jefimovale, kelle järgi nimi tähendabki 'suur', ja esitas omalt poolt samuti ebaõnnestunud etümoloogia, mispuhul seostab külanime apellatiiviga *villi* 'vill, vistrik' (TKR: 32–33). Ariste (1967: 83) teatel pärineb toponüüm tõenäoliselt eelkristlikust isikunimest. Selleks sobiksid ee 1520 *Villika*, lv 1355–1362 *Villika* jt, mis kuuluvad läänemeresoome *Vilja*-nimepesasse (vt Stoebke 1964: 106). Soomes on sama päritolu kohanimed *Viljakkala* ja *Villikkala* (vt SPK). Samasse rühma kuuluvad ka Karjala kannase külanimed *Vilakkala* ja *Villikkala*; Saulo Kepsu oletab nende algkujuks vastavalt **Viljakka* ja **Viljikka* (vt KK: 499). Eesti toponüümidest võiks nendega kõrvutada külanime *Villike*, kuid sellele on esitatud teine, saksa etümoloogia (vt EKNR). Vadja küla *e*-line vene nimekuju on tekkinud oletatavasti *великий* mõjul.

*Vad'd'aa[čülä]. Ajalooline nimekuju: 1676 *Wodja* (OBG), 1678 *wodia* (GCI). Küla paiknes Jarvikoiščülä vastas teisel pool järve. Nime järgi otsustades oli tegu vadjalaste kunagise asukohaga, võib-olla piiriala külaga. Esimese silbi *o* on tekkinud vene keele eeskujul. Kohanimi on suhteliselt hiline, tekkinud pärast seda, kui *vdj -jj-* oli arenenud *d'j*-iks või *d'd'*-ks (vt ka Ariste 1965a: 99; autor seda nime ei käsitle). Hilisematel kaartidel küla ei näidata.

5.1.2. Kristlikest isikunimedest tuletatud külanimed

Ristusunimedest on lähtunud *Ivanaisi*, *Kliimettina*, *Mati* ja *Savvokkala*.

Ivanaisi (vn *Ивановское*). Varasemad kirjapanekud: 1500 *селцо Иванково* (NPK: 524), 1618–1623 *Iwanofschï By* (JI: 15), 1676 *Ivanowskoi* (OBG), 1678 *Ivanofchoi* (GCI), 1684 *Iwannovski* (Mikkola 1932: 34), 1834 *Ивановская* (TKP), 1867 *Dorf Iwanowskoje* (ETK: 20). Murrakuvariandid: I *Ivanaisi ~ Ivanaisii*. Ariste (1967: 83) järgi on küla saanud nime kristlikust eesnimest *Ivana*.

Kliimettina (vn *Климотино*). Varasemad kirjanekud: (1500) *село Климятино* (NPK: 541), 1618–1623 *Klimetina by* (JI: 24), 1676 *Klementia* (OBG), 1678 *Climentino* (GCI), 1684 *Clementina* (Mikkola 1932: 37), 1705 *Клементино* (GTI), 1867 *Klímatina* (ETK: 20). Murrakuvariandid: (I) *Kleemettina* (VE XIV: 152), J *Kliimettina*. Vadja külanimi pärineb vene nimest, mis lähtub kristlikust eesnimest *Климентий*. Vene nimede erinev vokaalistik sõltub vist murdeerinevustest. Eestis on sama päritolu nimega Kliima küla (vt EKNR).

Mati (vn *Матия*). Varasemad kirjanekud: 1500 d. *Матея* (NPK: 924), 1618–1623 *Mattia By* (JI: 52), 1676 *Mallekyla* (OBG), 1678 *Mattekyla* (GCI), 1867 *DorfMatti (Mátия)* (ETK: 20). Murrakuvariandid: (J) (Ja) (K) (Kõ) Lu M P Po S *Mati*, M P *Matičülä*, (Lu) *Matičülä* (VE IX: 58), J *Matii čülä* (VE VIII: 132), Lu *Matii čülä*, (K) Lu (M) (P) (Po) (S) *Mativõ*, Po S *Mativõdõ čülä*, M (P) *Mativõdõ čülä* (VE V: 145; VE IX: 176; VE XII: 287), Ku^p *Matšivee*, Ja-Lensu *Matti*, M *Matti* ~ *Matti-čülä* (VE IX: 25). Barabaš on tuletanud külanime õigesti isikunimest *Matti* (TKR: 34). Vdj *Matte*, vdj is *Matti* on tekkinud vene kristlikust nimest *Матфеѳ* (Saar 2016: 170). 1676 *Mallekyla* on kirjaviga. Vrd ka sm *Matti*, *Mattila* jt (AH).

Savvokkala (vn *Савикино*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Safwukala By* (JI: 58), 1676 *Sawikylä* (OBG), 1678 *Savikyla* (GCI), 1705 *Савиокіла* (GTI), 1867 *DorfSawikina (Сáвикино)* (ETK: 20). Murrakuvariandid: Po *Savvokkai*, Kõ (M) Po S *Savvokkala*, M *Savvokkalaa čülä*, Ku^p *Savvukkaisii*, J *Savukkaisii čülä*, (Lu) M P *Savvukkala*, M *Savvukkala-čülä* (VE II: 43). Kettunen on seostanud vadja külanime oletamisi sõnaga *savakko* 'savolane', Ariste aga kristliku eesnimega *Savva* (EO: 82–83; Ariste 1967: 83). Täpsemini võiks tegu olla sama nime oletatava teisendiga *Savvokka, millele on liitunud *-la*. Tänapäeva vene nimekuju osutab võimalikule eesnimeteisendile *Savvikka. Samas viitavad mõned XVII–XVIII sajandi kirjanekud selgesti külanimele *Savvičülä* 'Saviküla', vrd vdj *savi* ~ *savvi* 'savi', vrd sm *Savikylä* (AH). Kattila murde alal oli kasutusel mainitud üldsõna pika konsonandiga vorm. Siinpuhul võib varasemates kirjanekutes olla tegu isiku- ja üldnime vastastikkuse mõjuga, mis jääb praegu täpsemini selgitamata. Mingit alust pole Jefimova oletusel, nagu külanimi võinuks seostuda Vaipoolle Saviõja külast tulnutega; teisalt on ta pidanud lähteks vadja olematut sõna *savka* 'savi' (TKR: 34).

5.1.3. Ümbruskonna omadustest tuletatud külanimed

Vadjalastel on külanimesid, mis tulenevad ümbruskonna omadustest, sh metsaliigist, mullapinna viljakusest, maastikuelemendi kujust. Sellesse rühma kuuluvad *Karakkola, *Kazikko*, *Kattila*, *Kõntu*, *Liivačülä*, *Mahu* jt.

***Karakkola** (vn *Краколье*) = Jõgõperä. Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Krokolia By* (JI: 56), 1676 *Kroholia* (OBG), 1678, 1684 *Krokolia* (GCI; Mikkola 1932: 35), 1867 *Dorf Joenperä* (*Корокóлье*) (ETK: 20). Vene külanimi *Краколье* ~ *Караколье* võib olla läänemeresoome algupära. Baranov on tuletanud külanime läbivoolava oja nimest *Краколка* ja taandanud selle sõnadele *karu* + *kolkka* 'nurk' (TKR: 41). Selline nimi ei sobi hästi väikesele veekogule. Pigem on oja nimi sekundaarne, sisaldades vähendusliidet. Siinpuhul võiks külanime samastada täpsemalt määratlemata läänemeresoome keele sõnaga *karakka ~ *karakko*, vrd sm *karahka* ~ *karahko* ~ *karakka* ~ *karhakka* (metateetiline) 'noor poolkuivanud kuusk; puuoks', mis on omakorda tuletis läänemeresoome lihtsõnast *kara, vrd sm *kara* 'kuivanud oks; risu; tapp; lukukeel; suguti jt', lüü *karaoks* 'puu kuivanud alumine oks', ee *kara* 'midagi rippuvat, sh suguti' (SSA I: 309). Soomes on mitu sama algupära *kara*-tüvelist toponüümi (vt SPK). Ei vадja ega isuri keelest pole sobivat sõna registreeritud. Seega, külanimi võis tekkida paigas, kus leidus palju kuivanud oksid, vrd *Rüsumäci* < *risu* (vt 5.2).

Kazikko (vn *Березняки*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Beresnähg Ödhe* (JI: 54), 1705 *Березова* (GTI), 1867 *Dorf Kasiko* (*Березняки*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: M *Kaazikkõvõõ čülä*; J Ku^p Lu M (Ra) *Kazikko*, Ra *Kazikoo čülä*; vrd is^N *Kazikko*. Külanimi pärineb üldsõnast *kaazikko* ~ *kazikko* 'kaasik' (Ariste 1967: 83). Vene nimi on tõlkelaen, vrd *березняк* 'kaasik, kasesalu'. 1867. aasta *Березняки* algustäht on tekkinud ladina tähestiku mõjul. 1705 *Berezova* on võrreldav vene apellatiiviga *береза* 'kask'. Eestis on mitu Kaasikuküla (vt EKNR).

Kattila (vn *Котлы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *Комел* (NPK: 905), 1618–1623 *Kattila By* (JI: 49), 1676 *Cattilaby* (OBG), 1678, 1684 *Kattila* (GCI; Mikkola 1932: 32), 1705 *Катилла* (GTI). Murrakuvariandid: (J) I (Ja) K (Kõ) (L) (Li) Lu (M) P (U) *Kattila*, M *Kattiloisčülä*. Kettunen on kõrvutanud vадja toponüümi eesti kohanimega *Katela*, oletades mõlemal juhul lähtumist üldsõnast *kattila* 'katel' või isikunimest *Katti*, vrd *katti* 'kass', vrd samuti ee *Kadiküla*, *Kadila* ja *Kassiküla* (EO: 75; EKNR: 152, 181–182, 184). Kumbagi varianti ei eelista ka EKNR, ehkki nimeosiste *katel* ja *pada* esinemine on üldisem loodusnimedes.

Venekeelsest külanimest lähtudes on seda toponüümi seostatud sõnaga *котел* kas tähenduses 'auk, milles aeti tõrva' või 'auk, milles sulatati soomaagist rauda' või tähenduses 'nõgu' (vt TKR: 33–34). Kattila paikneb paeklindil, mille juures laiub taevakaareni ulatuv madalam ala. Seetõttu tundubki viimane tähendus olevat tõepärasem. 1500. aasta nimekuju *Kometl* lisab veendumust, et kohanimi ei lähtu isikunimest. Sama toponüüm esineb Ingerimaal mujalgi, nimelt Inkere ja Venjoki kihelkonnas (Kepsu 1990: 167). Kahjuks ei tunne siinkirjutaja nende külade maastikku, mis võinuks kaasa aidata Vadjamaa külanime etümoloogia täpsustamisele. Soome kohanimi *Kattilainen* on teist algupära, küll aga sisalduvat sm *kattila* 'katel', sh süvendit tähistava mõistena toponüümis *Kattilakoski*, vrd ka *Kattilalaakso*, *Kattilanmäki* jt (vt AH, SPK).

Kattila koosnes vadjalaste meelest kahest otsast, mis on ametlikult olnud eri külad, sh 1838 *Малой Конец* (OPG: 70), 1867 *Dorf Klein-Konez* (ETK: 20), vdj *Peenõttsa* (Ariste 1967: 81), P *Pienõttsa* < *peeni* 'väike' + *õttsa* 'ots' ning 1838 *Большой Конец* (OPG: 70); 1867 *Kirchdorf Kattila* (*Котлы*) (ETK: 20), vdj *Suurõttsa* 'Kattila küla idapoolne ots', (K)-Mägiste, P-Kettunen *Suurõttsa*, P *Suurõtsõvõõ čülä* < *suuri* 'suur'. Ariste teatel (1967: 81) on Kattila küla kirdeots vadjalastel kandnud nime *Kultamäci* 'Kuldmägi'.

Kõntu (vn *Валговицы*). Varasemad kirjanekud, vt Valgovitsa. Murakuvariandid: (J) *Kontu*, (Lu) M Po S *Kõntu*, M *Kõntuvõõ*, Lu *Kõntuvõõ čülä* (VE XI: 178), M-Lensu *Kõntuvõõ čülä*, *Kõnnuu čülä* (Ariste 1967: 80). See puht vadja nimi lähtub mujalt registreerimata sõnast *kõntu (vt Ariste 1967: 83). Läänemeresoome sõna väljendab eesti keeles ühelt poolt väheviljakat, tavaliselt asustamata maad (*kõnnumaa*), teisalt aga kuiva, kõrget maad (*kõnd*), seevastu soome, karjala ja lüüdi sõnad tähistavad enamasti kodupaika, soome *kontu* lisaks turvast ja sood ning karjala *kontu* põldu ja *kontošikko* ebatasast maapinda (vt EES; SPK: Kontula; SSA I: 398). Vadja sõna täpsem tähendus jääb paraku teadmata, suurema tõenäosusega on ta samuti tähistanud mingite eriliste omadustega maad.⁶ Eestis on mitu Kõnnu küla (vt EKNR). Jõgõperä kandi *Kontu* on o-poolsest isuri- või soomepärasus.

Kõrvõttula (vn *Корветино*). Varasemad kirjanekud: 1676 *Korvelykyla* (OBG), 1678 *Korfwikylä* (GCI), 1834 *Korvutulo* (TKP), 1838

⁶ Aastasadu eesti-vene-vadja-isuri segaasustusega Iisaku kihelkonnas on mõlemad lekseemid tähendanud aletatud maad (EMS IV: 256, 264; vt ka EMK: 169).

Korviajovo (OPG: 70), 1867 *Dorf Korwittina* (*Kérvотоло*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: J *Korvõttula* (VE VIII: 132), M *Kõrvõttula* (VE I: 169), (M) *Kõrvõttulaa čülä* (VE XII: 287). Ariste (1967: 83) teatel on külanime lähtesõnaks *kõrpi : *kõrvõd* 'kõrb : kõrve, põlismets'. Selles tähenduses pole vadja üldsõna registreeritud, küll aga ühe evangeeliumi tõlkes tähenduses 'kõrb : kõrbe'. Eestis on mitu Kõrveküla (vt EKNR) ja sage on see nimi ka Soome toponüümias (vt AH, SPK). Varasemad kirjanekud osutavad analoogilisele nimele ka Vadjamaal – *Kõrvõdčülä. Vene nimekuju pärineb mõnest läänemeresoome keelest, ent rahvaetümololoogiliselt seostatakse seda siinkirjutaja teatel tänini sõnaga *корвет* 'korvett'. 1838 *Kорвияново* keskosa jääb praegu seletusetu.

Liivčülä (vn *Пески*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Pesock By* (JI: 56), 1676 *Päsobky* (OBG), 1867 *Dorf Liwakylä* (*Пески*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: M *Liivačülä*, J Li Lu *Liivčülä*, J *Liiv-čülä*, Ku^p *Liivkülä*, Li *Liivčülä*. Külanimi lähtub sõnast *liiva* 'liiv' (TKR: 41), mida näitavad ka varasemad kirjanekud. Nimekujus 1676 *Päsobky* on tähed *b* ja *k* ära vahetatud. Vadjalastel on olnud kasutusel nii nimetavalise liitumisega (kui mitte väljajätteline) kui ka omastavaline vorm: *Liivačüla* ~ *Liivčülä*. Eestis on mitu Liivat ja Liivaküla (vt EKNR; Ariste 1967: 83).

Lipkovitsõ (vn *Липкóвицы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *селцо Лепково* (NPK: 554), 1618–1623 *Läpkouo By* (JI: 70), 1678 *Läpikowa* (GCI), 1867 *Dorf Lipkówitz* (*Липкóвицы* ~ *Лебкóвицы*) (ETK: 20). Seda on ainult Köppen nimetanud vadjalastega asustatud külade hulgas. Vadjakeelne külanimi on talletamata. Usutavasti lähtub vene toponüüm vadja sõnast *lepikko* 'lepike'. Seega võinuks külanimi kõlada nt *Lepikoizi < *Lepikoizõd. Eestis asub mitu Lepiku küla (vt EKNR). Lepikko küla pole tundmatu ka Soomes (AH). Vene liite *-ицы* kohta vt *Assila* (5.1.1).

Luuditsa (vn *Лужицы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *Лужыцы на усть Луги* (NPK: 910) või *д. Лужыца* (NPK: 911), 1618–1623 *Lusitsa By* (JI: 55), 1676 *Asinits* (OBG), 1684 *Luziza* (Mikkola 1932: 35), 1867 *Gut und Dorf Werchnije Lushizy, Dorf Nishnije Lushizy* (ETK: 20, 134). Murrakuvariandid: (Lu) *Lutsa*, J Lu *Luuditsa*, J *Luužitsa* 'Alam-Luuditsa' (VE VIII: 132), Lu *Luužitsa*, M *Luužitsõvõd čülä*, (J) Ku^p Li Lu (M) *Luužitssa*, J *Luutsaa čülä* (VE III: 104), Li Lu *Luutssa*. Tänapäeva Luuditsa on tekkinud kolme küla ühendamisel. Nimelt liideti Luuditsaga aastatel 1861–1864 Saviõja ja 1970. aastal Liivčülä (TKR: 41). Luuditsat nimetati varem vene keeles ametlikult kui *Нижние Лужыцы* 'Alam-Luuditsa'.

Ülem-Luuditsa vadja nimi oli *Rüstimäçi* (vt 5.2). Jefimova on seostanud Luuditsa nime sõnapaariga *деревни лужские* 'Lauga-äärsed külad' (TKR: 41), vrd *Луза* 'Lauga jõgi', toetudes siinpuhul vaheldusele *z ~ ж*. Nõnda väites paigutas ta küla Lauga kaldale, tegelikult asetseb see aga samuti Soome lahte suubuva Luuditsa (vn *Лужница*) veeres. Venepärane külanimi on tekkinud jöenimest, mis omakorda läheb tagasi apellatiivile *лужница* 'loiguke'. Teisalt, sufiks *-ница* esineb vepslaste asualal sageli jöenimeses, milles ta võib, kuid ei tarvitse funktsioneerida mitte vähendusliitena, vaid formandina (vt Mullonen 2002: 73 jj vepsa ala kohta). Sel puhul võiks ehk arvestada lähtesõnaga *лужа*, mis 'vihmaveelombi' kõrval tähendab murdeti ka 'soine koht' (vrd *Долгая лужа* tõlkes 'Pikksoo' Pihkva oblastis). Voolab ju jõgi enamalt jaolt soisel alal. *Luuditsa* esineb ka lühenenud kujul *Luuttsa*. Vastavus vdj *d ~ vn ж* seostub ilmselt vene keelele omase vaheldusega. Eestis võib vadja külanimele mõnesugust analoogiat leida toponüümides *Luuska*, *Luutsna* ja *Luutsniku* (vt EKNR). Vt ka *Assila*.

Mahu (vn *Подмошье*). Varasemad kirjapanekud: 1500 *селцо Подмошье* (NPK: 501), 1618–1623 *Podmossie By* (JI: 14), 1676 *Podmoisio* (OBG), 1678 *Mahokyla* (GCI), 1684 *Mauho ~ Podomoisio* (Mikkola 1932: 37), 1849 *Mahu*, 1867 *Mahu (Подмошье)* (ETK: 20). Murrakuvariandid: I Ma^k *Mahu*, Ma^k *Mahuu čülä*, (I) *Mahuvõ* (VE I: 238); *Mahuvõõ čülä* (Ariste 1967: 83). Kettunen on võrrelnud vadja külanime eesti samakõlalise toponüümiga, oletades nende lähtesõnaks *maho* 'aher' (EO: 91–92). 1676. aasta nimekuju ei kätke soomepärasest sõna *moisio* 'mõis', mis on laenatud ka vadja keelde. *Подмошье* tähenduseks on 'Sooaluse' < *под* 'all' + *мох* 'soo', vrd põhjavene *подмошье* 'sooäärne maariba' (SRN XVIII: 308–309; SRG IV: 646).

Pihlaala (vn *Пиллово*). Varasemad kirjapanekud: 1500 *село Пилола* (NPK: 907), 1591 *Pilela* (Mikkola 1932: 28), 1618–1623 *Pilola By* (JI: 59), 1676 *Pillolaby* (OBG), 1684 *Pillala* (Mikkola 1932: 32), 1867 *Dorf Pihlala (Пиллово)* (ETK: 20). Murrakuvariandid: Ku^p *Pihlaa*, K L (M) (P) *Pihlaala*, J *Pihlaala* (VE VIII: 133). Külanimi tuleneb apellatiivist *pihla* 'pihlakas' (TKR: 34; Ariste 1967: 83). Ka Eestis ja Soomes leidub mitu *Pihl*-tüvelist toponüümi (vt AH, EKNR). Eesti ja vadja nimede keskel asuv *h*-häälik on jäänud võõramaalastel nii siinpuhul kui ka enamasti mujal märkamata ja märkimata.

Pustomerža (vn *Пустомержа*) = Pustoperä. Varasemad kirjapanekud: 1618–1623 *Pustamerssa By* (JI: 163), 1684 *Pustamerse* (Mikkola

1932: 33), 1867 *Pustoperä* (Пустомержа, Онетопель [peab olema *Онтонпель*]) (ETK: 134, 135). Seal on vadjalasi registreeritud ainult XVII sajandil. Külanimi võib tuleneda sõnadest *puusta* 'tühi' (< vn *нустой*) ja *?märdčä* : *märdžää* 'märg'.

Saviõja (vn *Глинки*). Varasemad kirjanekud: 1838 *Глинки* (OPG: 68). Murrakuvariandid: Lu *Savija*, J *Savijaa čülä* (VE III: 105), Lu Ra *Saviõja*, Lu *Savi-õja*, Lu *Saviõja čülä*, Lu *Saviõjaa čülä*. Kunagine küla (vt Luuditsa) on saanud nime läbivoolava *Saviõja* 'Savioja' järgi, vrd Lu^{EK} *Savija*, Lu^{EK} Ra^{EK} *Savi õja*, Lu^{EK} *Savi-õja* ~ *Savi õja jõki*. Alussõna *sau* ~ *savi* esineb ka paljudes Eesti toponüümides (vt EKNR: Saviaugu, Savikoja jt). Ka sm *Savio* tuletatakse varasemast nimekujust *Savioja* (SPK, vt ka AH).

Suur-Rasi (vn *Большая Россия*). Varasemad kirjanekud: 1500 d. *Расья* (NPK: 908), 1618–1623 *Rasia Bollsaia* (JI: 51), 1676 *Raskabolsoi* (OBG), 1678 *Rasskabolsoi* (GCI), 1834 *Чухонская Большая Россия* (TKP), 1867 *Dorf Rasi* (*Чухонская Рáссия*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: Ku^P M *Rasi*, M *Rasičülä*, (M) *Rasivõõ čülä* (VE IX: 181), J *Raziičülä*, Ku^P *Soomee Rasi*, Lu *Soomõõ Rasi* (VE XVI: 255), M *Suur-Rasičülä*. Köppeni ajal elas Suur-Rasis 20 vadjalase seas 75 savakko-soomlast. XX sajandiks olid vadjalased Suur-Rasis ilmselt hääbunud, sest seal teati elanud olevat üksnes soomlasi (VE, sealsamas).⁷ Külanimi tuleneb tõenäolisemalt hääbunud vadja üldsõnast **rasi*, mille vasted on sm *rasi* ~ *rasikaski* 'üle aasta põletamata alemaa', vähem tõenäoliselt aga taimenimetusest *rasi* [tähendust pole antud]⁸ või isikunimest, vrd ee *Rasivere*, *Rassi*; sm *Rasi*, *Rasila*, *Rasimäki* jt; is^N *Razi* 'mingi metsa nimi' (vt EO: 275–276; EKNR: Rasivere). Uuritavat külanime pole võimatu tuletada ka eesnime Erasmus rahvapärasest kujust *Rasi* (vt KK: 378, *Rasila*). Sel puhul polnud esialgu tegu vadja toponüümiga. Tähejärjend *ka* vanades kirjanekutes ja Barabaši pakutud sm *rasha* 'tühermaa' (TKR: 34) jäävad arusaamatuks.

⁷ XVI ja XVII sajandi alguse vahemikus rajatud Väike-Rasi küla (1618–1623 *Rasia Mensaia* (JI: 51), 1676 *Raskamensoi* (OBG), 1678 *Rasskamensoi*; M *Peen-Rasi*. (Ku)^P Lu *Vennää Rasi* (VE XVI: 255)) asustasid venelased.

⁸ See on tõenäoliselt Elias Lönnroti mainitud sm *rasi* 'vääveltulikas (*Ranunculus nivalis*)' (SRS II: 367).

5.1.4. Asendist tuletatud külanimed

Küla asendiga seostuvad *Jarvi*, *Jõgõperä*, *Čerikkočülä*, *Mäči*, *Mäčive*, *Pustoperä* ja *Rajo*. Enamik neist on uuema aja vähe kasutatud paralleelnimed (v.a *Jõgõperä* ja *Rajo*).

Jarvi = Jarvikoiščülä. Varasemad kirjapanekud: 1676 *Järvikylä* (OBG), 1678 *Jervikyła* (GCI). Murrakuvariandid: M S *Jarvi* ~ *Järvi*. Ühelt poolt on võimalik, et külanimi on saadud asendist järve ääres (Ariste 1967: 83), teisalt võib aga olla tegu üsna varajasest ajast pärineva pika toponüümi lühendteisendiga.

Jõgõperä (vn *Крaкoлbе*). Varasemad kirjapanekud: 1867 *Dorf Joenperä* (*Корoкoлbе*) (ETK: 20), vt ka *Karakkola* (5.1.3). Murrakuvariandid: P *Jegõperä*, M P *Jegõõperä*, (Ku)^P *Joeeperä*, (Ra)-Lensu *Jõgaperä*, J Li Lu Lu-Lensu (Ra) *Jõgõperä*, J^{ts} *Jõgõ-perä*, J *Jõgõperää čülä*; (J) K Lu *Jõgõõperä*, M *Jõgõõperää čülä* (VE II: 47), vrd is^N *Joemperä*. Külanimi tuleneb liitsõnast *jõki* : *jõgõ* 'jõgi' + *perä* 'pära, tagaosa; kaugemal asuv'. Ariste (1967: 83) on esitanud võrdluseks ee *Jõepera* ja sm *Joenperä*.

Čerikkocülä = Jõgõperä. Murrakuvariant: Li *Čerikkočülä*, mis pärineb sõnast *čerikko* 'kirik' ja märgib küla, kus asub kirik. Ka Eestis on mitu Kirikuküla ja Soomes Kirkonküla (vt AH, EKNR).

Mäči = Ičäpäivä. Murrakuvariant: I Ma^K *Mäči*. Nõnda nimetatakse seda küla mäekünka järgi, millel küla paikneb, vrd *mäči* 'mägi'.

Mäčive = Kattila. Murrakuvariant: (M) *Mäčive*. Tuleneb samast sõnast mis eelmine külanimi, kuid talle on liitunud *-ve*. Vrd ka (M) *Mäčivee ranta* 'mäginurk Kattilalt Kingissepani'.

Pustoperä (vn *Пустoмepжa*). Varasemad kirjapanekud, vt *Pustotomerža*. Köppeni mainitud *Pustoperä* (*Пустoмepжa*) võib pärineda isuritelt, vrd vdj is *perä* 'pära, tagaosa; kaugemal asuv'. Osis *pusto-* on pärit vene nimest, vrd is *puusta* 'tühi'.

Rajo (vn *Межнaкu*). Varasemad kirjapanekud: 1905 [*пyстoшь* 'kõnnumaa'] *Межнuк* ~ *Нuжнaя Гaлuкa*. Murrakuvariandid: Lu Ra *Rajo*, Lu *Rajo čülä*, Li Lu *Rajočülä*, Ku^P *Rajoi külä*, Ra^{ES} *Rajoo čülä*. See küla rajati XX sajandi algul Jõgõperäl juhtunud suure tulekahju tagajärjel. Vadjanimi on tuletatud liite *o-* (< *-oi) abil sõnast *raja* 'piir; ääremaa' (vt ka Ariste 1967: 83). Baranov on väitnud, et is *Rajo* on tõlkelaen vene keelest (TKR: 41). Apellatiiv *межнuк* ~ *межнaк* tähendab piiri ja põllupeenart (SRN XVIII: 88–89). Eestis leidub mitu Rajaküla (vt EKNR).

5.1.5. Muud ja ebaselget päritolu külanimed

Siinkohal käsitletakse eelmistest tähendusrühmadest välja jäänud vadja külade nimesid. Nendest enamiku etümoloogia on vähemal või suuremal määral ebakindel.

Baabina = Jarvikoiščülä. Murrakuvariandid: J Ku^p Lu M (P) *Baabina*, (I) *Baabina* (VE I: 239), P *Baabinaa čülä*. See on laenatud venekeelsest nimekujust, vrd *баба* 'eit; vanaema'. Vadjalased on tarvitanud seda harva. Vene nime on mõjutanud vadja toponüüm (vt allpool), sest muistendite järgi elanud küla kõrval olevas järves järveema (Ariste 1964: 167, 170). Vadja viiendikus, sh Ingerimaal, on asjaomane külanimi laialt levinud (KK: 89).

Jarvikoiščülä (vn *Бабино*). Varasemad kirjapanekud: 1618–1623 *Leuontieu Osero By* (JI: 57) või *Babiuo* [peaks olema *Babino*] *Ödhe* (JI: 112), 1676 *Järvikylä* (OBG), 1678 *Jervikyla* (GCI), 1834 *Бабино* (TKP), 1867 *Dorf Babina* (*Бáбино*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: P *Jarvigoičülä*, M *Järvigoiščülä*, K *Jarvikois-čülä*, L M *Jarvikoiščülä*, M *Jarvikoščülä*; *Jarvigoisi* ~ *Jarvigoisii čülä*; vrd is *Jarvikoiskylä* ~ *Jarvakaiskylä* (Ariste 1964: 167). Külanimi on sekundaarne, tulenedes järvenimest, mis on saanud omakorda alguse apellatiivist **jarvigoin(ō)* : *jarvigoizōō 'järveema, järvehaldjas', otsetõlkes 'järvelane, [järveelanik]' < *jarvi* + *go* + *in(ō)*, vrd ka *jarvi-emä* (Ariste 1964: 170).

Kerstova (vn *Керстово* ~ *Кѣрстово*). Varasemad kirjapanekud: 1500 *цело Керстово* (NPK: 894), 1618–1623 (*Kerstoua By*) (JI: 173), 1676 *Kirstufwaby* (OBG), 1684 *Kirstova byu* (Mikkola 1932: 33), 1705 *Kicmova* (GTI), 1867 *Kirchdorf Kerstowo* (ETK: 20). Murrakuvariandid: K Ku^p L Lu M P *Kerstova*, L *Kerstovaa čülä*. Vrd sm *Kirstula*. Vorontsov on külanime seostanud vanavene sõnadega *кѣрста* ~ *керстуца* ~ *керецта*, *крестъ* 'rist' ning sõnadega ee *kirst* ~ *kerst*, sm *kirstu* 'kast, kirst' (TKR: 54). Tegelikult tähendavad *керста* ~ *кѣръста* jt surnukirstu, *керстуца* aga anumata; *кѣрста* 'haud' on hoopis põhjavene murdesõna (MSD I: 1411, 1206). Vdj *kirstu* ja is *kirsto* on viimase ajani säilinud tähenduses 'rõivaste jm tarvete hoidmise nõu'. *E*-line vorm viitaks nagu isuri keelele, kuid kogu keelealal oli tuntud *kirsto*; häälikumuutus *ir* > *er* ei esine teistes Ingerimaa keeltes ja on tekkinud oletatavasti vene keele mõjul (Laanest 1966: 75–76). Seega ongi uuritavas külanimes toimunud areng vene keele pinnal, ent vanavene tüvest pole sugugi vaja lähtuda, sest see on laenatud balti päritolu läänemeresoome sõnast (EES: 161; ESR II: 225).

Kikeritsõ (vn *Кикерицы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *Кикерицы* (NPK: 944), 1676 *Kikeritsaby* (OBG), 1678 *Kikeritz* (GCI), *Kickeritza* (Mikkola 1932: 33), 1867 *Dorf Kikkerizy* (ETK: 20). Köppeni ajal elas siin kõigest 38 vadjalast üle 200 savakko-soomlase kõrval. Vadja külanimi pole teada. Kõik varasemad kirjanekud põhinevad vene keelel, liite-*-уцы* kohta vt *Assila* (5.1.1). Formaalselt on võrreldavad ee *Kikepera* ja *Kikivere*, kuid ka nende päritolu on segane (vt EKNR). Pole selge, kas siia kuulub ka sm *Kikkerlä* (AH).

Koslova (vn *Гостилово*). Varasemad kirjanekud: 1500 *д. Гостилово* (NPK: 526), 1618–1623 *Gostilowa By* (JI: 3), 1684 *Gastilofwa* (Mikkola 1932: 37), 1867 *Dorf Kostlowa (Гостилово)* (ETK: 20), *Koslovan kylä* (Kettunen 1915: 5). Vadja külanimi on vene toponüümi mugandus, mille korral vadjalastele arusaamatum nimi asendati tuntuma nimega, vrd vn *козел* 'sikk, sokk'. Vene kohanimi lähtub mittekristlikust antroponüümist *Гостило*, mis on moodustatud liite-*-ило* abil, vrd *Ярило*, *Войнило* jt (Bæklund 1959: 67; SDL: 117; Kislovskoi 1974: 39). See tuleneb tõenäoliselt vanavene lekseemist *гость* 'külaline; võõramaalane; kaupmees' (vt ESR I: 447).

Muuka (vn *Муково*). Varasemad kirjanekud: 1504–1505 *дер. Будрино Мукуево* (OPK: 23), 1618–1623 *Muckoieua By* (JI: 57), 1676 *Munkoa* (OBG), 1867 *Dorf Mukkowo* (ETK: 20). Murrakuvandidid: Po *Muuka*, Po *Muuka-čülä*, (K) Ku^P (P) (V) *Muukkova*, P *Muukkovaa čülä*, (Lu) M *Muukõ*, M *Muukõ čülä*, Lu *Muukõõ čülä*. 1504–1505. aasta andmeil asus külas *двор* ['majapidamine'] *Ивашко да Гаврилко Мукуевы* (OPK: 23), samal ajal paiknes mujal kandis *соло* [õigemini *село* 'küla'] *Муковичи* (OPK: 36). 1676. aasta nimekuju on ilmselt trükiviga. Eestis on vähemalt kaks Muugat, millest ühe nimi tuleneb sõnast *muuk*: *muuga* 'munk', teise küla nime algupära on ebaselge, sest seal pole teadupoolest munki elanud (EKNR: Muuga). Vaevalt et *muuk*-sõna oli selles tähenduses vadjalastele tuntud. Soomes on tänapäeval perekonnanimed *Muukka* (nt 1638 *Oluf Mucka*) ja *Muukkonen* ning külanimed *Muukko* ja *Muukkola*, mille aluseks on nimeuurija Viljo Nissilä oletamisi pidanud sõna *muukka* ~ *muukko* 'muulane, mujalt elama asunu' (SSN: 540). See on usutav seletus. Vadjalastele oli tuntud ka otse vene keelest laenatud nimevorm.

Pummala (vn *Пумалицы*). Varasemad kirjanekud: 1500 *село Пумалицы* (NPK: 906), 1618–1623 *Pumolitza By* (JI: 58), 1676, 1678

Pumala (OBG; GCI), 1684 *Pomala* (Mikkola 1932: 32), 1705 *Пумала* (GTI), 1867 *Dorf Pummola* (*Пу̀молицы*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: (L) *P Pummala*, (M) *Pummala* (VE I: 169), *P Pummalaa čülä*, (J) *Pummalittsa*, *J Pummolittsa*. Barabaš on ühendanud külanime soome sõnadega *puu* 'puu' ja *puumala* [tõenäoliselt *Puumala*] (TKR: 34). Soomes on kaks Puumalat (nt 1541 *Pomala*), kuid nende puhul pole selge, kas isikunimi tuleneb kohanimest või vastupidi (vrd SPK ja SSN), ent seal on kohanimi *Pummainen* (AH). Vene liite *-уцы* kohta vt *Assila* (5.1.1).

Raanala (vn *Раннолово*). Varasemad kirjanekud: 1500 *село Ранола* (NPK: 910), 1618–1623 *Ranala By* (JI: 59), 1676 *Ranolla* (OBG), 1678 *Ranola* (GCI), 1705 *Рамола* (GTI), 1867 *Dorf Ranala* (*Ранолово*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: M *Raanola*, (M) *Raanolaa čülä* (VE XII: 297), M *Raanoloiščülä* (VE II: 39), J *Raanula*. Barabaš on otsinud algsõna soome keelest: tema järgi *rannola* [kas murdeline käändevorm] ~ *ranla* [ilmselt trükiveega] 'rand' (TKR: 34). Liide *-la* eeldaks tugevaastmelist vormi. Leningradi oblastis voolab jõgi nimega *Ранница*. Enamik kirjanekuid lubab lähtuda esimese silbi pikavokaalisest kujust. 1705 *Рамола* on ilmselt trükiviga. Külanime päritolu on selgusetu.

Väike-Rud'd'a (vn *Малое-Рудилово*).⁹ Varasemad kirjanekud: 1500 *селцо Рудъела Новая* (NPK: 908), 1618–1623 *Rudiala By Mensaia* (JI: 63), 1678 *Rudiala* (GCI), 1705 *Рудіала Меніа* (GTI), 1867 *Pien Rudila* (*Малое Рудилово*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: P *Peenrud'd'a*, (K) *Ku^p P (R) Rud'd'a*, J *Rud'd'aa-čülä*, P *Rud'd'avõõ čülä*, *Ku^p Rudja*. Sufiks *-la* esineb tänapäeval üksnes venekeelses nimekujus. Samanime-line küla (1676 *Rudiala*, 1704 *Rudialahof*, 1705 *Рудіала*) asus varem ka Villikkala ja Pontizõõ vahel. Külanime on üritatud ebaõnnestunult tuletada vene üldsõnast *руда* 'maak' (TKR: 34). Ariste (1967: 83) on kõrvutanud vadja nime eesti toponüümiga *Rutja*. Häälikuajalooliselt see sobiks, sest varasemad kujud on kirjutatud *d*-ga (1498 *Ruddy*, 1652 *Ruddi*, 1871 *Rudja*). Eesti kohanime on seostatud soome murdelise apellatiiviga *ruta* (EKNR: *Rutja*). Sellise etümoloogia korral ei sobiks ta vadja nimega kokku, sest *Rutja* puhul tuleks oletada liittoponüümi *Ruta-oja vms. Seevastu vdj *akkurrud'd'a* 'aknalaud; aknalaua nurk' on kohanimiega *Rud'd'a* raske ühendada semantiliselt, vastasel juhul pidanuks lekseem kunagi tähistama ka maanurka vms. Tähenduse poolest ei tundu sobivat

⁹ Suur-Rud'd'a küla (vn *Большое Рудилово*) oli mäletamatutest aegadest peale vene küla.

ka häälikulooliselt ideaalne ee *rudi* : *rudja* 'puu millegi vajutamiseks või pressimiseks' (vrd *rudima* ~ *rudjuma* 'vajutama, pressima') ega sm *Ruija* (1764 *Rudia*) 'ajalooline maakond Norra-Lapis, Finnmark', mille lähtesõnaks on oletatavalt deskriptiivne *ruija(t)* ~ *rutja(t)* 'virmalised' (vt EDW: 985; SSA III 100, 112).

5.2. Teiste rahvastega asustatud külad

Allpool tuleb juttu viiest Vadjamaa külast, mida on vadjalased kõige sagedamini nimetanud ja mis võiksid huvi pakkuda ka lingvistika seisukohalt. Siiski mainitagu kõigepealt väheseid vadjalastele tuntud Eesti külade nimesid: (Lu) *Lohusuu* (VE IX: 66), (Lu) *Pühtiitsa* (VE IX: 195), J J^{ts} *Sirentts* 'Vasknarva' (< vn *Сыренец*) ja J Lu *Vaivaro*, J J^{ts} *Vaivõro* 'Vaivara'. Viimane pärineb kohapeal kasutatavast eesti nimekujust *Vaivaru* (vt EKNR: Vaivara).

Kõhčizee (vn *Косколово*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Koschola By* (JI: 55), 1684 *Koskola* (Mikkola 1932: 35), 1867 *Koskinen* (*Косколово*) (ETK: 41). Murrakuvariandid: (Ku) (Li) *Koskine*, Ku *Koskizee küla*, M *Kõhčiloiščülä*, J Li Lu (M)-Kettunen *Kõhčizee*, J *Kõhčizõdõ čülä* (VE III: 29), Lu *Kõhčizõdõ čülä*, Li Lu (Ra) *Kõhtsõ*, Li Lu Ra *Kõhtsõdõ čülä*. Kõhčizee oli isuri küla (is^N *Koskizen küla*). Toponüüm pärineb isuri keelest ja seostub samanimelisel jõel asuva kosega. Seda on nentitud juba Ariste (1964: 170; 1967: 83). *Kosk*-tüvi on läänemeresoomeline, kuid vadja ja isuri keelest kadunud. Nimi on esinenud nii liitega *-la* kui ka *-ne* : *zen*. Isuri toponüüm on olnud eeskujuks vadja nime moodustamisel hääbunud sõnast *kõhči : *kõzgdõ* 'kosk' (arengulooliselt vrd *kahči* 'kask', *vahči* 'vask'). Eestis ja Soomes leidub rohkesti *kosk*-tüvelisi toponüüme (vt EKNR, SPK).

Lerrõba (vn *Усть-Луза*). Varasemad kirjanekud: 1584 *Lauka-hus*, 1585 *Laukasw*, 1867 *Laukaansuu* (*Осров*) (ETK: 40), 1940, 1958 *посёлок Ленрыба*. Murrakuvariandid: Lu *Lerrõba* ~ *Lerrõdba*. Muistne läänemeresoome asula on sajandite vältel moodustanud eri asulakooslusi (vt Ust-Luga). Lerrõba on nõukogude ajal asustatud kalakombinaadi «Ленинградская Рыба» (Leningradi Kala) lühendnimi. Tänapäeval on Lenrõba Ust-Luuga sadamaasula kvartaleid. Vadja sõnakujus on *rr* < *nr* tekkinud sarnastumise tagajärjel. Küla asub Lauga jõe suudmealal, sellest siis lähtuvadki varasemad kirjanekud.

Palokka (vn *Получье*). Varasemad kirjanekud: 1500 *Получье* (NPK: 908), 1618–1623 *Polutzie by* (JI: 57) jt. Murrakuvariandid: J Ku^P Li Lu P *Palokka*, I *Palučči*. Küla läänemeresoome elanikkonna kohta pole andmeid. Ilmselt on vadja toponüüm sama mis Kesk-Soomes Palokkajärve otsas paikneval Palokka külal. Soome külanime seostatakse kunagiste rannaäärsete alemaadega ja alepõletusega, vrd *palokas* 'põleng' (SPK). Venekeelne nimi seostub sõnaga *лука* 'luht jõekäärus; jõeäärne künnimaa; jõekääru kallas jt' (SRN XVII: 187), mis sobib küla tegeliku asendiga.

Rüsümäči (vn *Верхние Лужицы*). Varasemad kirjanekud: 1834 *Верхние Лужицы* (TKP), 1867 *Risumäki* (*Верхние Глинки*) (ETK: 20). Murrakuvariandid: Li Lu M *Risumäci*, J *Risumäe čülä* 'Ülem-Luuditsa' (VE VIII: 132), Ku^P *Risumäki* ~ *Risuumäki*, Lu *Rüsümä*, Lu *Rüsümä čülä*, Lu *Rüsümäci*, Lu *Rüsümä-čülä* = *Ülä-Luužitsa*, Lu *Rüsümäe čülä*. Tegu on kunagise isuri külaga, mis hävis Teise maailmasõja ajal. Nimi tuleneb isuri sõnast *rüzü* 'kuivanud oksad', milles *ü* on sekundaarne, vrd ee *risu* 'metsaalused pudemed; praht; tarbetu koli; roju', sm *risu* 'kuivanud oks', krj *rizu* 'kuivanud oksaraag; lagunened ehitis' jt (EES: 431). Vadja nimekuju puhul pole selge, kas see oli ka vadja keeles *i*-line või on see laenatud ajal, mil isuri keeles polnud muutus *i* > *ü* veel toimunud. Kohanime saksakeelseks vasteks on antud 'Reisigberg' (Ariste 1967: 83), vrd *Reisig* 'hagu'. Külanimi on teisene, tulenedes mäekünka nimest. Eestis on lähiminevikus olnud ka mitu Risu-nimelist küla (vt EKNR).

Saira (vn *Хаболово*). Varasemad kirjanekud: 1618–1623 *Habala Ödhe* (JI: 57), 1676 *Habala* (OBG), 1678 *Haballaby* (GCI) jt. Murrakuvariandid: J Kõ Li Lu M *Saira*, (M) *Sairavõ*, (M) *Sairõvõ*, M M^{ES} *Sairõvõd čülä*. Küla läänemeresoome asukate kohta pole teateid. Toponüümi võib ehk seostada soome perekonnanimega *Saira* (1545 *Hin Saira*) ning kohanimedega *Sairakkala*, *Sairio* jt, mille päritolu pole päris selge, kuid ilmselt ei tulene nad üldsõnast *sairas* : *sairaa* 'haige', vaid neid võib ühendada pigem alamsaksa mehenimega *Sairicho* (SPK; SSN). Teisalt on kohanimeurija Saulo Kepsu seostanud Karjala kannase jt külanimed *Sairala* ja *Sairiala* oletamisi lisanimega, mille aluseks võis olla siiski apellatiiv *sairas* (KK: 404). Kui mainitud seosed osutuvad õigeaks, siis on järvenimi (Li *Saira järvi*, M *Sairajarvi*, M *Sairavõd järvi*) sekundaarne. Käsitletavat toponüümi võib ehk kõrvutada ka Eesti endise küla nimega *Saire* (1637 *Sayrakül*). Kettunen oletas selle seosest sõnaga *saire* ~ *saere*

'ting, täimuna' tundub olevat semantiliselt ebasobiv (EO: 173; EKNR: Saire). Venekeelne toponüüm tuleneb apellatiivist *haapa* 'haab', millele oli liitunud sufiks *-la* (vt ka TKR: 35).

6. Külaosad

Vadjalased on eristanud osasid (*õttsa* 'ots') eriti suurtel küladel. Laiemalt on tuntud Kattila (vt 5.1) ja Jõgõperä otsad, mis on olnud ka ajalooliselt eri külad. Tervikliku pildi saamiseks ongi otstarbekas käsitleda külaosasisid külade kaupa.

Jõgõperäl eristati kaht suuremate ja laiemalt tuntud alaosa, millest üks oli mõisnike, teine aga riigi valduses. Esimene kandis nime *Herravalta*, vrd Ra^{EK} *Herravalta*, Ku^P *Herraa valta*, J *Herraa valta* (VE VIII: 143), Ra^{ES} *Herrvallaa õtts* (VE XV: 86), J^{ES} *Herrvalt*, J^{Tsv} *Herr-valt*, J *Herrvalta* (VE XVI: 74), J^{EK} *Her-valt*, J^{EK} *Hervalta* < *herra* 'mõisnik; härra; issand' + *valta* 'vald; valdus; võim'. Kroonule kuuluvat külaosa kutsuti J *Kunikaa valta* (VE III: 28), Ku^P *Kuningaa valta* < *kunikaz* 'kuningas'.

Mõisnike suguvõsa Korffide järgi on tekkinud nimi J^{ES} *Korffi õtts* 'Jõgõperä osa'; Ra *Korfii õtts* (VE XV: 86), J *Korfii õttsa* (VE XVI: 74), J *Korfõtts* ~ *Korffõõttsa* (VE III: 28). Naaberpiirkond on andnud aluse toponüümidele J^{ES} *Halikaa õcc* 'Jõgõperä küla ots, kus elas [tuntud keelejuht] Mari Petrova'; J Ra *Halikaa õtts* (VE III: 28; VE XV: 86), J *Halikaa õttsa* (VE XVI: 74) ja *Takavell'ää õtts* (VE III: 28), *Takaväll'ää õcca* (Ariste 1967: 81).

Kohanimi *Halikk-* tähistab mitmesuguseid objekte: J^{Ts} *Halikka* 'koht Rajo küla ümbruses; Rajo küla läbiv oja, mis suubub Laugasse'; J^{Ts} *Halikkõ* 'külad Soikkolast Narva jõeni' jm. Sõnaalguline *h* näitab, et tegu pole vadja, vaid pigem soome või isuri nimega. Sellega saab kõrvutada soome vallanime *Halikko* ja vähem tõenäoliselt linnaosanime *Halinen*, mille lähteks peetakse kas saksa päritolu isikunime (vrd keskaegne *Halike*) või genuiinset antroponüümi *Halikka, mis seostub *halu*-tüvega 'tahtma' (SPK).

Takaväljä (Ra^{EK} *Takavelli* jt) on praeguseks hävinud küla Lauga jõe ääres Strupovo vastas (vn *Новая деревня*) (TKR: 25). Peale mainitute eristati Jõgõperäl veel külaosadena J *Suur çülä* ~ *Suurõd çülää õcca* 'peamine osa külast' (VE III: 28; Ariste 1967: 81; tõlkes 'Suurküla ots') ja Ra^{ES} *Kolkaaçülä* ~ *Kolkaçülä* 'Jõgõperä osa kiriku juures' (VE XV:

86) < *kolikka* 'nurk'. Mingi, ilmselt madalam koht külas on kandnud nime ^{JEK} *Alago* < *alago* 'alang, (ranna)madalik'.

Kukkuzi külal on eristatud kaht alaosa: Ku^P *Alappa* (< ? *alapi* : *alapaa* 'allpool asuv', vrd J K *alõpi* : *alõpaa* 'madalam') ja Lauga ääres asuvat *Dubrovat*, mis seostub venepärase perekonnanimega.

Liivčüläl on talletatud mitme alaosa nimed, millest osa kasutatakse ühe ja sama külaotsa kohta. Nii on ka nimega Li/Lu^{ES} *Kasõõ õtts* ehk Li/Lu^{ES} *Katiisaari* ~ Li *Katii saari* (VE XV: 53). Esimene toponüüm *Kasõõ õtts* on üsna problemaatiline, sest pole selge, kas see ongi üldse külaosa nimi või oleks õigem kirjutada *kasõ õtts* 'see siinolev ots', st külaosa, kus elas keejuht (vrd siiski *kasõ* : *kasõõ* 'kaste'). *Katiisaari* koosneb osistest *katii* : *katii* 'kass' + *saari* 'saar'. Nimetatud külaotsa vastas oleva osa nimeks on pakutud Li/Lu^{ES} *Konnaasaari* ~ Li *Konnaa saari* (VE XV: 53) < *konna* 'konn'. Liivčülä osade ülejäänud nimed on tuletatud asendist, nimelt sellest, kas küla ots on suunatud mingi teise küla või veekogu poole: Lu^{ES} *Kõhcõõ poolõõ õcca* ehk Li^{ES} *Luutsaa õttsa*; Li^{ES} *Laukaa õcca*.

Luuditsa külal on samuti mitu otsa, mille nimed on peamiselt määratud asendiga teiste külade, kahel juhul veekogu suhtes: Lu^{ES} *Kuručülää õttsa* 'Luuditsa küla osa'; Lu *Kuručülää õttsa* 'Luuditsa osa, kus paiknes kool' (VE XV: 46) < *kuru 'kõrvaline paik'; Lu^{EK} *Leppäoja* ~ *Leppoja* 'Luuditsa küla idapoolne ots', Lu^{EK} *Leppäoja õttsa* < *Leppäoja* < *leppä* 'lepp'; Lu^{ES} *Liivčülää õttsa*; Lu *Luutsaa õttsa* (VE XV: 46); Lu^{EK} *Saviõjaõttsa* 'Luuditsa läänepoolne ots sillast Liivtšüläni', Lu^{ES} *Savõjaa õcca* 'Luuditsa küla osa sillani' < *Saviõja* < *savi* + *õja* 'oja'. Ingerimaa plaanitava venekeelse kohanimeleksikoni näitemärksõnade seas on Luuditsa osana nimetatud *Савуауа* (Nikolajev, Gerd 2015: 118). Arvestades vene keele rõhutu silbi vokaalide reduktsiooni, hääldub see üsna sarnaselt vадja nimega ja *a*-ga tähistamine pole otstarbekas. Kunagise karjateega seostub sama objekti tähistavad Lu^{ES} *Karjaa õttsa* ja Lu^{ES} *Progonaa õttsa* ~ Lu^{EK} *Progonõttsa* (< *karja* 'kari' + *progona* '(karja)tanum; karjatee; karjamaa'). Nime Lu^{EK} *Bräčägä õttsa* ~ *Bräčaga õttsa* kandis porine maa Luuditsa küla otsas. Toponüüm lähtub üldsõnast *bräčägä* 'pori, muda', millega tähistatakse loodusobjekte Vaipoolte teisteski külades. Lu^{EK} *Aheřa* ~ *Aheřja* 'Luuditsa küla osa' seostub tähenduse poolest tõenäoliselt apellatiividega *aher* ~ *ahõr* 'aher' ja *aherikko* 'vilets liivane maa'. See on Jefimova teatel olnud endine lagendik, praegu aga *Зеленая улица* 'Roheline tänav' (TKR: 43).

Rajo külast on registreeritud vaid Ra^{ES} *Figurovaa õtts* 'külaosa, kus elas [tuntud keelejuht] Oudekki Figurova'. Üldisemalt on see nime saanud Figurovate järgi.

7. Talunimed

Emakeele Seltsi kohanimekogu sisaldab sadakond talunime, mis seostuvad üksnes Luuditsa ja Liivčüläga. Vadja *talo* on erinevalt eesti sõnast mitmetähenduslik, märkides nii talu, majapidamist kui ka maja. Konkreetseid objekte tundmata on pelgalt nime järgi võimatu kindlaks teha, mis on mis. Ainult Lu *Vajennõii talo* 'sõdurite puhkekodu Liivtšüläs' puhul on asi selge. Seevastu *rihi* (vrd ee *rehi*) tähistab peamiselt elumaja ja tuba, nt *Grižaa rihi* 'Griša maja' (Ariste 1967: 81). Mõnikord on *talo* ja *rihi* sünonüümsed: M *Boranovaa talo ~ rihi* (sealsamas).

Vadja talunimed on moodustatud ainult omanike nimest. Sel puhul kasutatakse mitut moodust. Tavaliselt peegeldub talunime täiendosas perekonnanimi ja eesnimi, nt Lu *Fomičaa Oke talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Georgevaa Grigorii talo* 'talu Luuditsas', Lu *Georgeva Il'aa talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Georgevaa Ivanaa talo* 'talu Luuditsas', Lu *Georgevaa Levoo talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Iitää Reiska talo* (eestlane?) 'talu Liivčüläs', Lu *Tsarkovaa Mašaa talo* 'talu Luuditsas', *Vittongaa Kol'aa talo* 'talu Luuditsas'. Sama sage on ka kaht eesnime sisaldav talunimi, nagu Li *Filatkaa Vasel'aa talo* 'talu Liivčüläs', Lu ?*Jagonigoo Fet'aa talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Johorkaa Ivo talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Makaraa Jaakoo talo* 'talu Liivčüläs', Li *Petoo Johorkaa talo* 'talu Liivčüläs', Lu *Semona Paavoo talo* 'talu Luuditsas'. Nimeosa *Jagonigoo* seondub tõenäoliselt eesnime *Яков* teisendiga *Jagonko : *Jagongoo*, mis käändub nagu genuinne *mänko* : *mängoo* 'mäng', vrd kirjasõnast leitud kujud *Ягонка* ja *Ягунко* (Peretjatkovitš 1882: 377; Superanskaja 2010: 363). Vadja toponüümi *i*-häälik võib olla epenteetiline, et vältida kolmandale silbile omase kõrvalrõhu langemist käändetunnusele (vt Ariste 1948: 20, 22).

Suhteliselt harva koosneb talunimi vaid perekonnanimelisest täiendosast: Lu *Beregudovaa talo*, Lu *Iljinää talo*, Lu *Makarovaa talo* jt. Veelgi haruldasem on üksnes eesnimest koosnev talunimi: Li *Gelanišaa talo*, Li *Levoo talo*, Lu *Mit'oo talo* ja Lu *Pamfilaa talo*. Kõik selles lõigus nimetatud majapidamised asusid Liivčüläs. *Gelanišaa talo* puhul on oletatavasti tegu tšetšeenidel ja teistel Põhja-Kaukaasia rahvastel esineva mehenimega

Гелан(и) ~ Гилани, millele on liitunud ehk vene hellitusliide *-ша*, vrd *Елиша* < *Елисей*, *Карниша* < *Корней* (SSL: 137, 147, 167 jt; RF: 66, 68).

Huvipakkuvad on peamiselt Liivčülä talu- või majanimed, milles leidub eesnime täiendav, isikut mingil moel iseloomustav sõna: Lu *Pere-meez Pe'aa talo* 'talu Luuditsas' < *perem(m)eez* 'peremees', Li *Sepää Karpa talo* 'talu Liivčüläs' < *seppä* : *sepää* 'sepp', Li *Surmaa Timoo talo* 'talu Liivčüläs' < *surma* 'surm', Li *Šlääppi Vasil'aa talo* 'talu Liivčüläs' < *šlääppi* 'kaabu', Lu *Tõrva Fed'aa talo* 'talu Liivčüläs' < *tõrva* 'tõrv' ja Lu *Õtsaa Jaakoo talo* 'talu Liivčüläs' < *õtsa* 'ots'. Talunimes Li *Samulii nõmaa talo* 'talu Liivčüläs' esineb *nõma* 'oma', mis hõlmab tavalise jää-nukina lisandunud eelneva nimisõna genitiivitunnuse *-n*. Omapärane on toponüüm Li *Stanaanauhaa talo* 'talu Liivčüläs': vdj *stanaanauha 'püksinõör'. Talukoha nimi (Ku)^{EK} *Vaarivo* võib ehk seonduda vene madalkeelse sõnaga *варево* 'kuum lake, kört' (SRJ: 73), milles *e* hääldub *i*-lähedaselt.

8. Rajatiste nimed

Rajatiste nimede alla on paigutatud hoonete, kalmistute, kaevude, teede ja piiride nimed.

8.1. Hoonenimed

Siia rühma kuuluvad peamiselt pühakodade (kloostrite, kirikute, kabelite) nimed, mille täiendosa on külanimi ja põhisõna vastavalt kas *čerikko* 'kirik' või *časona* ~ *časovna* 'kabel': J^{EK} *Jugaa čerikko* 'Joala kirik', J *Jõgõ-perää čerikko* (VE VIII: 233), *Kattilaa čerikko* ~ *Kattiloiščerikko* (Ariste 1967: 79), Li *Liivčülää časovna* (VE X: 107), Li *Luutsaa časovna* (VE X: 107), Ra *Miikkulaa čason* (VE XV: 86), (L) *Pihlaalaa časovna* (VE I: 8) ja J^{EK} *Pühtitsä* 'Pühtitsa nunnaklooster Kuremäel'. *Joala kiriku* all mõeldi XIX sajandi lõpul Narvas Joala linnaosas rajatud Narva Issanda Ülestõusmise õigeuskirikut. Linnaosa nimi pärineb külanime vahendusel koselt (EKNR: Joala; vrd ka vdj J^{EK} (K)^{EK} *Juka* 'Narva juga'). Jõgõperal asunud *Miikkula čason* oli pühitsetud pühale Nikolausele. Peale Joala kiriku ja Pühtitsa kloostri oli vadjalastele tuntud Lu^{EK} *Juuvõli* ~ *Juuvõlii faabrikka* 'Joala vabrik'; toponüümi nime päritolu jääb praegu hämaraks. I *Kapoóo kleeposti* (VE I: 228) tähistab Kabrio kindlust, vrd vene laensõna *kleeposti* 'kindlus'.

8.2. Kalmistunimed

Vaipooldest on talletatud kolme kalmistu (vdj *kalmod*) nimi: Lu^{ES} *Jõgõperää kalmod* 'kalmistu Jõgõperäl kooli lähedal', Lu^{ES} *Luuca kalmod* 'kalmistu Luuditsa lähedal Tõrvajõe kaldal' ning Lu^{ES} *Švetaa sõtakalmod* 'vana kalmistu Jõgõperä ja Lauga suudme vahel metsas'. Kaks esimest toponüümi pärinevad külanimest, viimane kohanimi, mis tõlkes tähendab 'Rootsi sõjakalmistu', seondub muistse surnuaiaga, mida laialt levinud uskumuse kohaselt seostati Rootsi valitsusajaga Ingerimaal XVII–XVIII sajandil ja Põhjasõjaga.

8.3. Kaevunimed

Kaevude (vdj *kaivo*) nimesid, mis pärinevad Emakeele Seltsi kogust, on teada üksnes Matist. Osa neist kutsuti omaniku järgi: *Babaa Ka'aa kaivo* < *baaba* ~ *baba* 'eit; vanaema; ämmamoor'; *D'äd'ää Goggaa kaivo* < *däädä* 'onu; lell; tädimees'; *Johorkaa kaivo*, *Petrovaa kaivo*. Osa kaevusid oli tuntud asukoha põhjal: *Čehsičülää kaivo* < *čehsičülä* 'küla keskmine osa', *Magazeitivenää kaivo* < *magaze* ~ *magazei* 'magasiait' + *tivenä* 'juures', *Orkokaivo* < *orko* 'org; mäeveer'.

8.4. Teenimed

Osa teede (vdj *tee*) nimedes väljendub sihtkoht (küla, heinamaa jm): Li^{ES} Lu^{ES} *Jõgõperää tee* 'tee Liivčülästä Jõgõperäle', Lu^{ES} *Kazikooniitüü tee* 'tee Luuditsast Kaasikuniidule', M^{ES} *Korvaizii tee* '[tõenäoliselt tee Korovaisi külla]', M^{ES} *Kõrvõttulaa tee* 'tee Matist läbi Kõrvõttula Suväjärvele', Li *Laugastee* (VE XV: 71), Li/Lu^{ES} *Laukastee* 'tee Lauga külla; tee Liivčülästä Jõgõperäle = Maatee', Lu^{ES} *Rizümäee tee* 'tee Luuditsast Rüsümäele', Li *Rüsümäe tee* (VE XV: 71), Lu^{ES} *Sarainiitüü tee* 'tee Sarainiitüle', M^{ES} *Savvokkolaa tee*. Ka Lu^{ES} *Mõizaatee* 'tee Liivtsülästä Rüsümäele' näitab sihtkohta – Rüsümäe mõisa. Erandina märgib Ku^P *Revoov tee* mitte sihtpunkti, vaid teed Repo soos (*repo* : *revoov* 'rebane').

Teine osa teenimesid on ühenduses nende omadustega, nt teekattega, iseloomulike puudega tee ääres: Ku^P *Kivitee* 'mingi tee nimi', Ku^P *Lomutee* 'mingi tee' < *lomu* 'rämbs; tuulemurd', Li/Lu^{ES} *Maatee* 'tee Liivčülästä Jõgõperäle' < *maatee* 'maantee; külavahetee' (vt TKR: 43), Lu^{ES} *Mettsätee* 'tee Jõgõperält Kõhtsösse' < *mettsä* 'mets', Lu^{ES} *Petäzikoo tee* 'vana

tee Kõhtsizõõ külla' < *petäzikko* 'pedastik, männik', Lu^{ES} *Põlloo tee* 'põlluvahetee Saarepõllul' < *põlto* : *põlloo* 'põld', Ku^P *Uustee* 'Kõhõiselt Süvåkaivoni kulgev tee' < *uusi* 'uus', Li^{ES} *Välitee* 'tee Jõgõperält läbi metsa Kõhtsesse' < *våli* 'vahe (mitmes tähenduses)'

8.5. Piirinimed

Emakeele Seltsi kogus leidub kolme piiri (vdj *raja*) nimi, mis on talletatud Rajo külast: *Baikkovaa raja*, *Korovinaa raja* ja *Kunikvalla raja*. Võimalik, et esimene toponüüm kajastab piiri Narvuzi lähedal asunud Haliki mõisaga, mille omanikeks olid Baikovid (DUS: 198–200). Ka teine kohanimi seostub mõisaga (vt ptk 4). Kolmas nimi tähistab Jõgõperä Kunik- ja Herrvalla vahelist raja (vt ptk 6).

9. Kokkuvõte

Vadjalastel oli rohkesti nimesid eri kohtade tähistamiseks. Ingerimaa linnanimed tulenevad vene ametliku nime esiosast (*Jaama*, *Petteri*) või vene kõnekeelsest nimekujust (*Rambov*), samuti on need saadud vene nime tõlkimisel (*Ivoolidna*) või põlisküla nime järgi (*Kabrio*). Eesti linnade nimed esinevad kas peaaegu samal kujul kui eestlastel (v.a *Pakari* 'Narva-Jõesuu') või tsaariaegse vene nimena (*Fellin* 'Viljandi', *Reeveli* 'Tallinn' jt). Mõisanimed on tuletatud kas asukoha (külade) (nt *Rüsümäe mõiza*) või omaniku järgi (*Piippinaa mõiza*) või on võetud omaks vene nimi (*Korovinaa mõiza*).

Vadjalastega asustatud külade nimetamisel on olnud aluseks 1) muistsed isikunimed (*Assila ~ *Assizi, *Kukkuzi* jt), 2) rahvanimetused (*Tiutitsõ*, **Vad'dd'aa*[*čülä*]), 3) kristlikud isikunimed (*Iivanaisi* jt), 4) ümbruskonna omadused (*Karakkola < 'kuivanud oksad', *Kazikko* < 'kaasik' jt), 5) küla asend (*Jõgõperä* 'Jõepera, Jõetaguse', *Mäçi* < 'mägi' jt) ning 6) muud iseärasused (*Kerstova*, *Koslova* 'Gostilovo' jt). Mitme külanime (*Kike-ritsõ*, *Pummala* jt) päritolu pole seni õnnestunud selgitada. Selgitatud on Vadjamaa muude rahvastega asustatud külade nimede (*Muuka*, *Palokka*, *Saira*) päritolu. Külaosade nimesid käsitletatakse külade kaupa; teistest rohkem on neid Jõgõperäl, Liivčüläl ja Luuditsal. Talunimed (*Fomičaa Oke talo*, *Sepää Karpaa talo* jt) on moodustatud mitmel viisil eranditult omaniku nimest. Rajatiste nimesid on kogutud üsna vähe.

Lühendid

^{EK} = Eesti Keele Instituudi vadja kohanimekogu; ^{ES} = Emakeele Seltsi vadja kohanimekogu; I = Ičäpäivä; J = Jõgõperä; Ja = Jarvikoisčülä; K = Kattila; ^K = Kettunen 1986; Ku = Kukkuzi; Kõ = Kõrvõttula; L = Lempola; Li = Liivčülä; Lu = Luuditsa; M = Mati; Ma = Mahu; ^N = Nirvi 1971; P = Pummala; ^P = Posti 1980; Po = Pontizõõ; R = Rudja; Ra = Rajo; S = Savvokkala; ^T = Talve 1981; ^{Ts} = Tsvetkov 1995; U = Undova; V = Velikkä; Vai = Vaipooli; X = külanimi teadmata

Kirjandus ja veebiallikad

- AH** = Asutusnimihakemisto. Kotimaisten kielten keskus. <http://kaino.kotus.fi/asutusnimihakemisto/index.php?a=listaus&hakunimi=> (15.01.2020).
- Ariste, Paul 1936.** Svenska lånorfrån svensktiden i estniska språket. – Svio-Estonica. Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi aastaraamat. Tartu: Akadeemiline Rootsi-Eesti Selts, 185–200.
- Ariste, Paul 1948.** Vadja keele grammatika. (= Nõukogude soome-ugri teadused 9.) Tartu: Teaduslik Kirjandus.
- Ariste, Paul 1964.** *Baabino* ehk *Jarvigoisčülä*. (Ühest vadja külanimest). – Emakeele Seltsi aastaraamat 1964. Tallinn, 167–172.
- Ariste, Paul 1965a.** *Vadja* kohanimesed. – Slaavi-läänemeresoome suhete aja-loost. Toim. Harri Moora, Lembit Jaanits. Tallinn: Eesti Raamat, 91–106.
- Ariste, Paul 1965b.** Über wotische Ortsnamen. – Zweiter Internationaler Finnougristenkongress, Helsinki, 23.–28.08.1965. Referate der Vorträge und Mitteilungen. [Helsinki,] 4–5.
- Ariste, Paul 1967.** Über wotische Ortsnamen. – Советское финно-угроведение 2, 77–84.
- Ariste, Paul 1968.** Über wotische Ortsnamen. – Congressus Secundus Internationalis Fenno-Ugristarum Helsingiae habitus 23–28. VIII 1965. Helsinki. (= 1. Acta linguistica.) Helsinki: Societas Fenno-Ugrica, 24–30.
- Bæklund, Astrid 1959.** Personal names in medieval Novgorod 1. Common names. (= Acta Universitatis Stockholmiensis: Études de philologie slave 9.) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- DEO** = Niels Åge Nielsen 1976. Dansk etymologisk ordbog. Ordenes historie. 3., reviderede udgave med et tillæg. Copenhagen: Gyldendal.
- Dmitrijev 2007** = А. В. Дмитриев 2007. Водская топонимика в историко-культурном аспекте. – Псковский регионологический журнал 4, 110–118.
- Dmitrijev 2016** = А. В. Дмитриев 2016. Топонимия Ивангородского лена 1580-х годов. Материал для историко-топонимического словаря Ингерманландии. – Linguistica Uralica 4, 247–265.

- Dmitrijev 2018** = А. В. Дмитриев 2018. Ватландия и ватландцы (ваты) в ливонских источниках XIV–XV вв. – Севернорусские говоры 17. Ответственный редактор Е. В. Пурицкая. Санкт-Петербург: ИЛИ РАН, 271–293.
- DUS** = Н. В. Мурашова, Л. П. Мыслина 2003. Дворянские усадьбы Санкт-Петербургской губернии. Кингисеппский район. Санкт-Петербург: Информационный центр «Выбор».
- EDW** = Ferdinand Johann Wiedemann 1973. Estnisch-deutsches Wörterbuch. Eesti-saksa sõnaraamat. 4., muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.
- EES** = Eesti etimoloogiasõnaraamat, 2012. Koost. ja toim. Iris Metsmägi, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar. Peatoim. Iris Metsmägi. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. <http://www.eki.ee/dict/ety/>.
- EKNR** = Marja Kallasmaa, Evar Saar, Peeter Päll, Marje Joalaid, Arvis Kiristaja, Enn Ernits, Mariko Faster, Fred Puss, Tiina Laansalu, Marit Alas, Valdek Pall, Marianne Blomqvist, Marge Kuslap, Anželika Šteingolde, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop 2016. Eesti kohanimeraamat. Toim. Peeter Päll, Marja Kallasmaa. Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA. <https://www.eki.ee/dict/knr/> (02.03.2020).
- EMK** = Karl Pajusalu, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg 2020. Eesti murded ja kohanimed. 3., kohendatud ja täiendatud trükk. Tartu.
- EMS IV** = Eesti murrete sõnaraamat IV₁₇. *kõhvits – kähür*, 2005. Toim. Evi Juhkam, Mari Kendla, Piret Norvik, Jüri Viikberg. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EO** = Lauri Kettunen 1955. Etymologische Untersuchung über estnische Ortsnamen. (= Suomalaisen Tiedeakatemia toimituksia B 90₁.) Helsinki.
- Ernits, Enn 2017**. Sõna haaval emakeelest tehiskeelteni. (= Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 75.) Tallinn: Emakeele Selts.
- ESR I–II** = Макс Фасмер 1986. Этимологический словарь русского языка 1–2. Издание 2-е, стереотипное. Москва: Прогресс.
- ETK** = Peter v. Köppen 1867. Erklärender Text zu der ethnographischen Karte St. Petersburger Gouvernements. St.-Petersburg.
- GCI** = General Charta Öfver Provincien Ingermanneland, 1704. [Koost. Andres Andersin 1678. aasta ja hilisemate mõõtmiste põhjal.] http://www.aroundspb.ru/karty/152/sg_1678_beling.html (12.01.2020).
- Grünthal, Riho 1997**. Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonyymit. (= Castrenianumin toimitteita 51.) Helsinki.
- GTI** = Географический чертеж над Ижорскою землею со своими городами Адриана Шонбека, 1705. http://www.aroundspb.ru/maps/shonback/shonback_07.gif (12.01.2010).

- IEO** = Ивангород и его окрестности. <https://www.stena.ee/blog/oldnarva/ivangorod-i-ego-okrestnosti-naibolee-polnoe-opisanie-dlya-turistov-i-interesuyuschihsy> (12.01.2020).
- Jl** = *Jordeböcker öfver Ingermanland*. Писцовые книги Ижорской земли 1. Годы 1618–1623, 1859. Санктпетербург.
- Kartavenko 2011** = В. С. Картавенко 2011. Календарные имена в составе топонимов. – *Филологические науки* 3, 311–320.
- Kepsu, Saulo 1990**. *Inkereen nimistön ja asutuksen vaiheita*. – *Inkerin teillä*. (Kalevalaseuran vuosikirja 69/70.), Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 149–166.
- Kislovskoi 1974** = С. В. Кисловской 1974. Знаете ли Вы? Словарь географических названий Ленинградской области. Ленинград: Лениздат.
- Kettunen, Lauri 1915**. *Vatjan kielen äännehistoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (Eripainos aikakauskirjasta „Suomi“).
- Kettunen, Lauri 1986**. *Vatjan kielen Mahun murteensanasto*. Toim. Jarmo Elo-maa, Eino Koponen, Leena Silfverberg. (= *Castrenianumin toimitteita*, 27.) Helsinki.
- KK** = Saulo Kepsu 2018. *Kannaksen kylät*. (= *Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja* 54.) Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk54/Kannaksen_kylat.pdf (02.03.2020).
- Koivulehto, Jorma 1997**. *Were the Baltic Finns “clubmen”?* – *You name it. Perspectives on onomastic research*. Ed. by Ritva Liisa Pitkänen, Kaija Mallat. (= *Studia Fennica linguistica* 7.) Helsinki: Finnish Literary Society, 151–169.
- Laanest 1966** = Арво Лаанест 1966. Ижорские диалекты: Лингвогеографическое исследование. Таллин: Академия наук Эстонской ССР.
- Mikkola, J. J. 1932**. *Inkerinmaan kreikanuskoisten käännytyksestä vuosina 1683–1700*. – *Historiallinen Arkisto* 39, 1–46.
- MSD I** = И. И. Срезневский *Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам* 1. А–К, 1893. Санктпетербург.
- Mullonen 2002** = И. И. Муллонен 2002. Топонимия Присвирья. Проблемы этноязыкового контактирования. Петрозаводск.
- Neroznak 1983** = В. П. Нерознак 1983. Названия древнерусских городов. Москва: Наука.
- Nikolajev, Gerd 2015** = И. С. Николаев, А. С. Герд 2015. Словарь топонимии и микротопонимии Ингерманландии. Северорусские говоры. Межвузовский сборник 14. Ответственные редакторы А. С. Герд, Е. В. Пурицкая. Санкт-Петербург: Нестор-История, 112–119.
- Nikonov 1966** = В. А. Никонов 1966. Краткий топонимический словарь. Москва: Мысль.

- Nirvi, R. E. 1971.** Inkeröismurteiden sanakirja. (= Lexica Societatis Fennougricae 18.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- NPI** = Народные песни Ингерманландии, 1974. Издание подготовили Эйно Киуру, Тергту Коски, Элина Кюльмасу. Ленинград: Наука.
- НРК** = Новгородские писцовые книги, изданные Археографическою комиссиею 3. Переписная оброчная книга Вотской пятины 1500 года. Первая половина, 1868. Санктпетербург.
- ОВГ** = Карта бывших губерний Ингерманландии Ивангорода, Яма, Копорья, Нэтеборга составленная [...] 1827 года под присмотром генералмайора Шуберта [...] показывающая разделение и состояние одного края в 1676 г. http://www.aroundspb.ru/maps/ingermanland/1676/1676_inger3.jpg (12.01.2020).
- ОРГ** = Описание Санкт-Петербургской губернии по уездам и станам, 1838. Санкт-Петербург.
- ОРК** = А. М. Гневушин 1908. Отрывок писцовой книги Вотской пятины второй половины 1504–1505 г. Киев.
- ОРР** = Описание пригородов Петербурга. <http://gopiter.ru/piter/culturereest/prigorod/lomonosov/> (16.12.2019).
- Peretjatkovič 1882** = Г. Перетяткович 1882. Поволжье в XVII и начале XVIII века. (Очерки из истории колонизации края.) Одесса.
- Posti, Lauri 1980.** Vatjan kielen Kukkosen murteen sanakirja. Painokuntoon toimitannut Seppo Suhonen Lauri Postin avustamana. (= Lexica Societatis Fennougricae 19.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- RF** = Б. О. Унбегаун 1989. Русские фамилии. Москва: Прогресс.
- Saar, Eva 2016.** Vene õigeusu eesnimed vadja, isuri ja seto keeles. – Emakeele Seltsi aastaraamat 61 (2015). Peatoim. Mati Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 167–186. <http://dx.doi.org/10.3176/esa61.08>.
- SDL** = Н. М. Тупиков 1903. Словарь древнерусских личных собственных имен. С.-Петербург.
- SPK** = Suomalainen paikannimikirja, 2007. Peatoim. Sirkka Paikkala. (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146.) Karttakeskus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- SRG IV** = Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей 4, 1999. Главный редактор А. С. Герд. Санкт-Петербург: Издательство С.-Петербургского университета.
- SRJ** = С. И. Ожегов 1990. Словарь русского языка. Москва: Русский язык.
- SRN I–XCVI** = Словарь русских народных говоров 1–46, 1965–2013. Москва, Ленинград, Санкт-Петербург: Наука.
- SRS II** = Lönnrot, Elias 1958 [1826]. Suomalais-ruotsalainen sanakirja 2. 3., manul-menetelmällä jäljennetty painos. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström.

- SSA I–III** = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja, 1992–2000. (= Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62.) Helsinki.
- SSL** = Сводный словарь личных имен народов Северного Кавказа, 2012. Ответственный редактор: Р. Ю. Намитокова. Москва: Флинта, Наука.
- SSN** = Suuri suomalainen nimikirja, [1985]. Helsinki: Suuri suomalainen kirjakerho.
- Stoebke, Detlef-Eckhard 1964.** Die alten ostseefinnischen Personennamen im Rahmen eines urfinnischen Namensystems. Hamburg: Leibnitz-Verlag.
- Superanskaja 2010** = А. В. Суперанская 2010. Словарь народных форм русских имен. Москва: Книжный дом «Либрок ОМ».
- Talve, Ilmar 1981.** Vatjalaista kansankulttuuria. (= Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia 179.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- ТКР** = Топографическая карта Санкт-Петербургской губернии, составленная под руководством Ф. Ф. Шуберта, 1834. http://www.etomesto.ru/map-peterburg_5verst/#n (13.01.2020).
- TKR** = Топонимика Кингисеппского района. Электронное дополняемое издание, 2009. Кингисепп. <https://docplayer.ru/26608378-Топонимика-kingiseppskogo-rayona-elektronnoe-dopolnyaemoe-izdanie-sost-v-v-demina.html> (11.01.2020).
- Tsvetkov, Dmitri 1995.** Vatjan kielen Joenperän murteen sanasto. Toimittanut, käänteissanaston ja hakemiston laatinut Johanna Laakso. (= Lexica Societatis Fenno-Ugricae 25.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Ust-Luga** = Усть-Луга. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Усть-Луга> (02.01.2020).
- Vagner 2014** = Б. Б. Вагнер 2014. Карта рассказывает. Природа и история, имена и судьбы в географических названиях Подмоскovie. Топонимико-краеведческий словарь. Москва: Книга по требованию.
- VKS** = Vadja keele sõnaraamat, 2013. 2., täiendatud ja parandatud trükk. Toim. Silja Grünberg. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Käsikirjalised allikad

- Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek. Eesti Keele Instituudi vadja kogu. <http://heli.eki.ee/roheline/index.php?khk=vdj&om=eki1> (12.01.2020).
- Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek. Emakeele Seltsi kogu. <http://heli.eki.ee/roheline/index.php?khk=vdj&om=es1> (12.01.2020).
- VE I–XVIII = Ariste, Paul. Vadja etnoloogiat 1–18. Eesti Kirjandusmuuseum.

The Votian habitation names

ENN ERNITS

The paper deals with Votic habitation names in a broader sense than usual, encompassing, apart from the names of settlements and their subdivisions, all objects associated with the population and settlement from farms to countries. The main attention is paid to the names of the villages inhabited by the Votians as well as the names of other Voteland villages known to them. Village names are grouped by semantic groups in alphabetical order. Russian names of Votian and neighboring villages and their relations with Votian names have also been studied. Each name is accompanied by interesting historical names dating from the 1500s and subdialectal dates collected in the 20th century. Old etymologies are supplemented, and new ones added.

The Votians had many names to denote different places. Ingrian city names are derived from the official Russian names (*Jaama*, *Petteri*), Russian spoken names (*Rambov*), Russian calques (*Ivoolidna*) or by the name of a native village (*Kabrio*). The names of Estonian cities appear in almost the same form as in the Estonian use (except *Pakari* ‘Narva-Jõesuu’) or in form of the Russian names of the Tsarist era (*Fellin* ‘Viljandi’, *Reveli* ‘Tallinn’, etc.). The manor names are derived either by location (villages) (e.g. *Rüsümäe mõiza*), owner (*Piippinaa mõiza*) or Russian name (*Korovinaa mõiza*).

The names of villages inhabited by Votians were based on 1) ancient personal names (*Assila ~ *Assizi, *Kukkuzi*, etc.), 2) ethnic names (*Tiutitsy*, **Vad'dd'aa[čülä]*), 3) Christian personal names (*Iivanaisi*, etc.), 4) neighborhood features (*Karakkola < ‘place of dried branches’, *Kazikko* < ‘birch wood, birch grove’, etc.), 5) village position (*Jõgõperä* < ‘the nearest village to the river mouth’, *Mäči* < ‘mountain’) and 6) other features (*Kerstova*, *Koslova* ‘Gostilovo’ etc.). The origin of several village names (*Kikeritsõ*, *Pummala*, etc.) has not yet been explained. The origin of the village names (*Muuka*, *Palokka*, *Saira*) established with other nations of Votland is explained. The names of the parts of the village are treated by villages; more of them they are in *Jõgõperä*, *Liivčülä* and *Luuditsa*. Farm names such as *Fomičaa Oke talo*, *Sepää Karpaa talo*, etc.) are formed in many ways exclusively from the name of the owner. Quite a few names of sacral buildings, cemeteries, wells, and roads have been collected.

Keywords: etymology, habitation names, toponyms, Votic, Izhorian, Russian, Voteland, Ingria, Estonia

Enn Ernits
enn.ernits@emu.ee